

2017

Vlaamse Rand

Een blik op de Vlaamse rand 2017

Samenstelling

Departement Kanselarij en Bestuur
Studiedienst van de Vlaamse Regering

Redactie

Annelies Jacques, Myriam Vanweddigen, Thierry Vergeynst, Dirk Festraets en Jo Noppe

Verantwoordelijke uitgever

Martin Ruebens
Secretaris-generaal
Boudewijnlaan 30 bus 23
1000 Brussel

Depotnummer

D/2017/3241/197

INHOUDSTAFEL

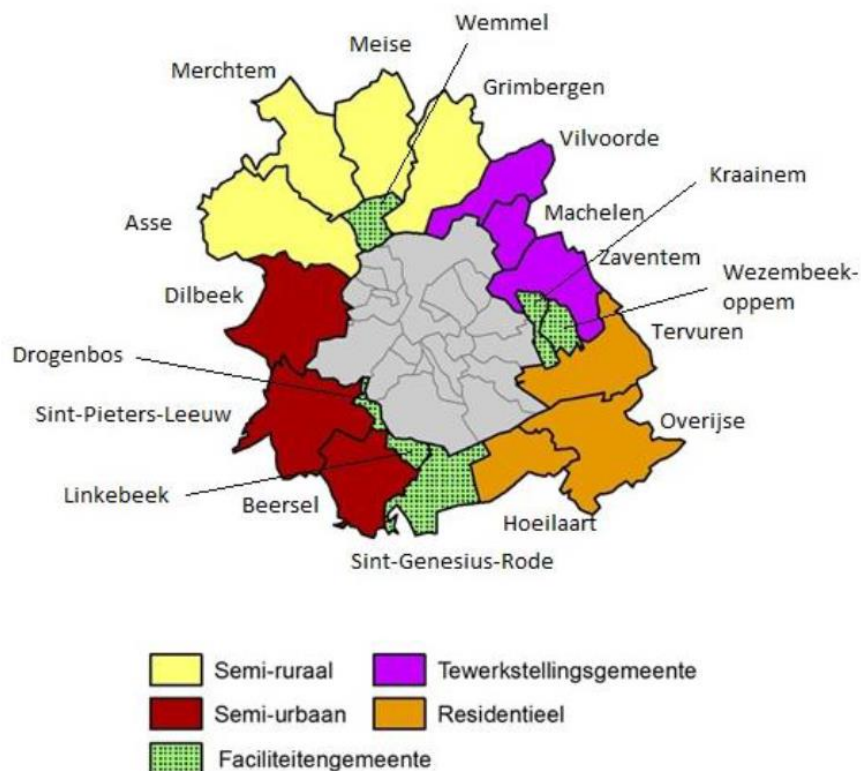
SITUERING.....	1
1. DEMOGRAFIE	3
2. ECONOMIE	12
3. ARBEIDSMARKT	21
4. FINANCIËLE SITUATIE.....	26
5. ONDERWIJS	31
6. CULTUUR	34
7. WELZIJN.....	34
8. RUIMTEGEBRUIK EN WONEN	39
9. MOBILITEIT.....	43
10. CRIMINALITEIT	47
11. BESTUURSKRACHT.....	49
BIJLAGE 1 KERNGETALLEN PER GEMEENTE	51

Een blik op de Vlaamse Rand

Situering

De Vlaamse Rand wordt afgebakend als een groep van 19 gemeenten die grenzen aan het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en al dan niet taalfaciliteiten genieten.

Kaart 1 De Vlaamse Rand met indeling van de gemeenten volgens vermelde (sub)groepen

De 6 gemeenten met taalfaciliteiten zijn Drogenbos, Kraainem, Linkebeek, Sint-Genesius-Rode, Wemmel en Wezembeek-Oppem (gearceerde oppervlakken in kaart 1).

De 13 gemeenten zonder taalfaciliteiten zijn Asse, Beersel, Dilbeek, Grimbergen, Hoeilaart, Machelen, Meise, Merchtem, Overijse, Sint-Pieters-leeuw, Tervuren, Vilvoorde en Zaventem (aangeduid op kaart 1).

Bijna al die gemeenten liggen binnen het bestuurlijke arrondissement Halle-Vilvoorde; de enige uitzondering is Tervuren dat tot het bestuurlijke arrondissement Leuven behoort. Het hele gebied beslaat 3,6% van de oppervlakte van het Vlaamse Gewest.

De groep van gemeenten van de Vlaamse Rand kunnen nog onderverdeeld worden in subgroepen volgens hun socio-economisch profiel (Lemaître, 2013¹):

- tewerkstellingsgemeenten aan de noordoost rand van het Hoofdstedelijke Gewest: Vilvoorde, Machelen, Zaventem en Drogenbos;
- residentiële gemeenten aan de zuidoost rand: Tervuren, Overijse, Hoeilaert en Kraainem, Sint-Genesius-Rode en Linkebeek, alsook de facilitatengemeenten Wezembeek-Oppem en Wemmel ten noorden van het Hoofdstedelijke Gewest;
- semi-urbane gemeenten aan de zuidwest rand: Beersel, Sint-Pieters-Leeuw, Dilbeek;
- semi-rurale gemeenten aan de noordwest rand: Asse, Merchtem, Meise, Grimbergen.

De Studiedienst van de Vlaamse Regering (Departement Kanselarij en Bestuur) publiceert de editie 2017 van het Cijferboek 'Vlaamse Rand'. Dit is een initiatief in samenwerking met het Documentatiecentrum Vlaamse Rand. De tijdreeksen geven, indien mogelijk, een overzicht van de ontwikkelingen van de voorbije tien jaar.

Er komen in wat volgt verschillende thema's aan bod: demografie, economie en arbeidsmarkt, financiële situatie, onderwijs, cultuur, welzijn, mobiliteit, criminaliteit en ten slotte ook bestuurskracht van gemeenten.

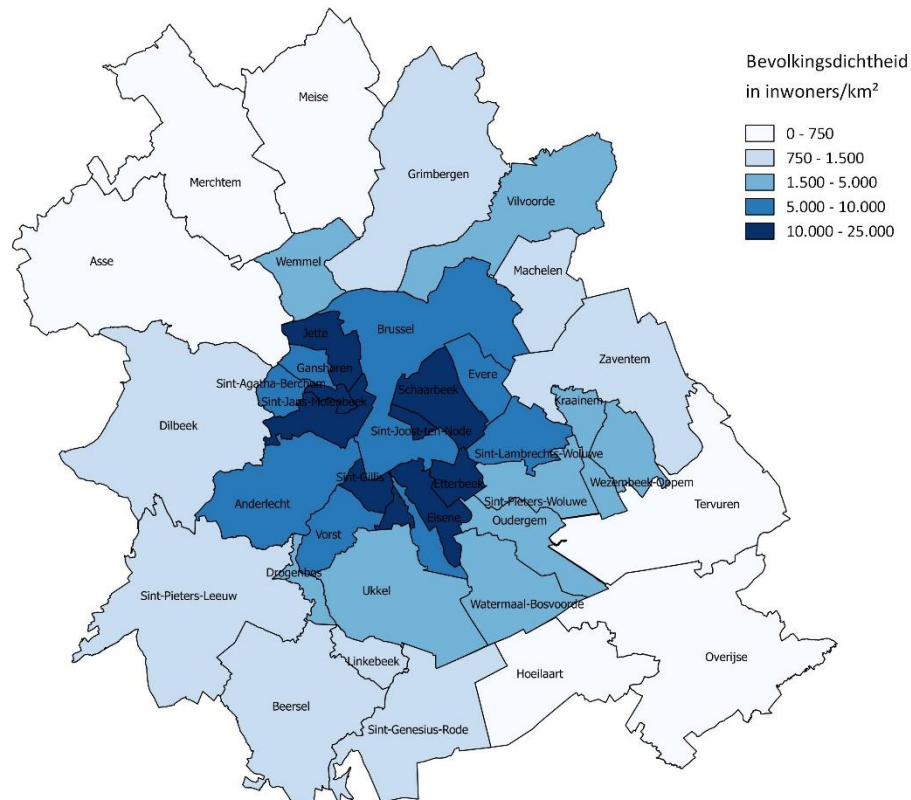
¹ Lemaître, J. (2013). Vlaamse Rand. Cijferboek 2013. Brussel: Studiedienst van de Vlaamse Regering & Vlaamse Rand, mei 2013.

1. DEMOGRAFIE

Ongeveer 6,5% van de inwoners van het Vlaamse Gewest woont in 2016 in de Vlaamse Rand. Het **inwonersaantal** bedraagt er 424.099 inwoners. Van die 424.099 inwoners woont 17% (of 72.162 inwoners) in een faciliteitengemeente en 83% (of 351.937 inwoners) in een niet-faciliteitengemeente.

De **bevolkingsdichtheid** bedraagt in 2016 882 inwoners per km². Dit is hoger dan in het Vlaamse Gewest (479 inwoners/km²) en beduidend lager dan in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (7.360 inwoners/km²). Zoals uit kaart 2 blijkt worden de grootste bevolkingsdichtheden in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest geregistreerd met uitspringers van meer dan 20.000 inwoners/km² in Sint-Gillis (20.065 inw/km²) en Sint-Joost-Ten-Node (23.989 inw/km²). In de Vlaamse Rand is de bevolkingsdichtheid het grootst in Kraainem (2.363 inw/km²), Drogenbos (2.157 inw/km²) en Vilvoorde (2.003 inw/km²). De gemeenten Hoeilaart, Meise, Merchtem en Overijse zijn het minst dichtbevolkt, met dichtheden kleiner dan 600 inwoners/km².

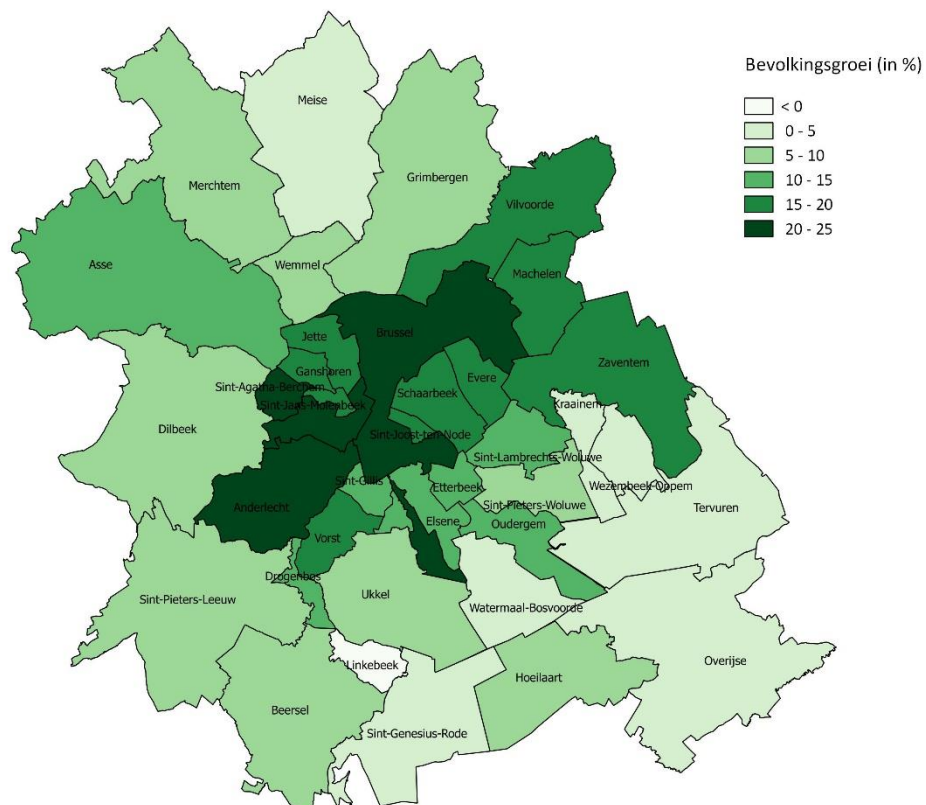
Kaart 2 Bevolkingsdichtheid in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en de Vlaamse Rand, in 2016, in inwoners per km²

Bron: ADS, bewerking SVR.

In 10 jaar tijd is de bevolking in de Vlaamse Rand met 31.708 inwoners toegenomen, met een stabiele groei van ongeveer 3.000 tot 4.000 inwoners per jaar. In relatieve cijfers spreken we over een **bevolkingsgroei** van 8,1%. De bevolkingsgroei is het meest uitgesproken in drie gemeenten ten oosten van Brussel, met name Machelen (18,1%), Zaventem (15,3%) en Vilvoorde (15,3%). Ook in Drogenbos en Asse is de bevolking met meer dan 10% gegroeid. In slechts één gemeente, met name Linkebeek, werd een lichte daling (-0,1%) van de bevolking vastgesteld. De bevolking in het Vlaamse Gewest nam in dezelfde periode met 6,6% toe en in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest met 16,6%. In het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest springen Brussel, Anderlecht, Sint-Jans-Molenbeek en Sint-Agatha-Berchem in het oog met een bevolkingsgroei van meer dan 20%. In de overige gemeenten is de toename minder uitgesproken (zie kaart 3).

Kaart 3 Bevolkingsgroei in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en de Vlaamse Rand, in de periode 2006-2016, in %

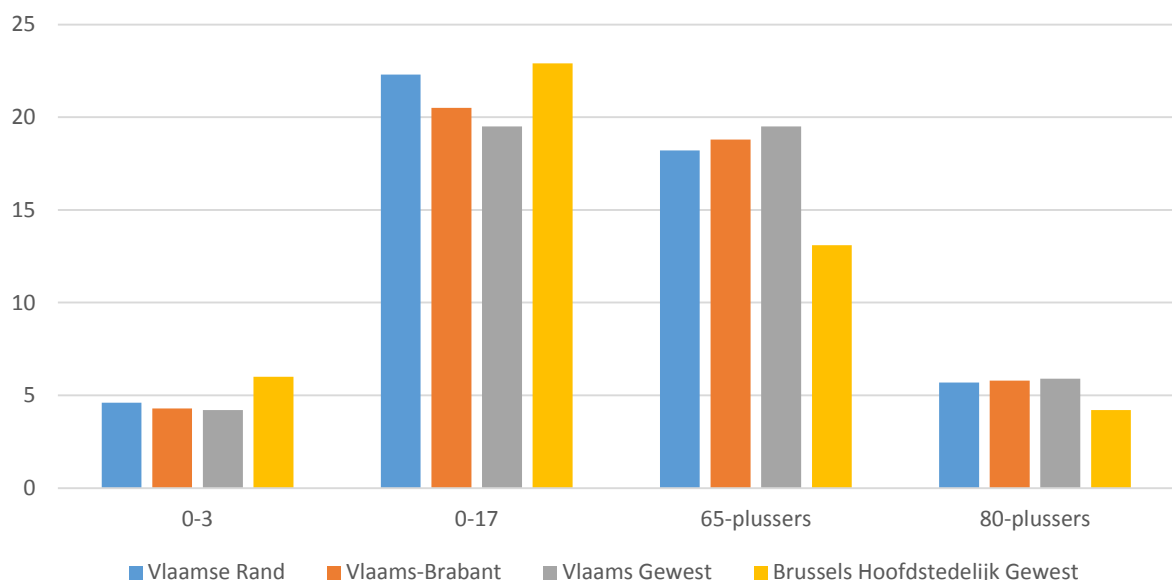
Bron: ADS, bewerking SVR.

In 2016 zijn er in de Vlaamse Rand 168.924 **private huishoudens**. Dit is een toename van 6,6% ten opzichte van 2006. Het aandeel huishoudens is daarmee iets minder sterk gestegen dan het aandeel inwoners. In Zaventem (12,9%) en Merchtem (12,5%) is het aandeel huishoudens het sterkst gestegen, in Linkebeek (1,6%), Sint-Genesius-Rode (2,9%) en Kraainem (3,7%) het minst. De toename

van het aandeel huishoudens is in de Vlaamse Rand minder uitgesproken dan in Vlaams-Brabant (8,0%), het Vlaamse Gewest (8,6%) en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (9,5%).

Uit de indeling van de **bevolking op basis van leeftijd** (figuur 1) blijkt dat de Vlaamse Rand een jonger bevolkingsprofiel heeft dan het Vlaamse Gewest. 22,3% van de inwoners van de Vlaamse Rand is jonger dan 18 jaar, dit wil zeggen dat bijna een kwart van de inwoners er minderjarig is. Tussen de gemeenten onderling schommelt dit aandeel, enkel in Meise en Merchtem is minder dan 20% van de bevolking jonger dan 18 jaar. De Vlaamse Rand is minder sterk vergrijsd dan het Vlaamse Gewest. Met een aandeel van 18,2% 65-plussers telt zij relatief gezien minder ouderen dan Vlaanderen (19,5%). Ook hier schommelt het aandeel ouderen tussen de gemeenten onderling. Enkel in Dilbeek en Overijse is meer dan een vijfde van de bevolking ouder dan 65 jaar. Deze trend valt ook op bij de oudste ouderen, de 80-plussers, zij het minder uitgesproken. Gemiddeld 5,7% van de bevolking in de Vlaamse Rand is ouder dan 80 jaar, het grootste aandeel is terug te vinden in Grimbergen met 7,0%. De bevolking in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest is nog iets jonger dan die in de Vlaamse Rand. Dit uit zich in een groot aandeel jongere inwoners, 6% van de inwoners is er jonger dan 4 jaar, en een kleiner aandeel ouderen, slechts 13,1% van de inwoners is er ouder dan 65 jaar.

Figuur 1 Bevolkingsstructuur op basis van leeftijd, in 2016, in %

Bron: ADS, bewerking SVR.

De leeftijdsstructuur weerspiegelt zich in een aantal ratio's. Het grote aandeel minderjarigen uit zich in een hoge **groene druk** (0-19 jarigen/20-59 jarigen) die in 2016 beduidend hoger is dan in

het Vlaamse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. Zoals eerder bleek, speelt de vergrijzing minder in de Vlaamse Rand. Dit uit zich in de **grijze druk** (60-plussers/20-59 jaar) die lager is in de Vlaamse Rand (46,3) dan in het Vlaamse Gewest (48,8) en beduidend hoger is dan in het BGH (30,6%).

Ten opzichte van 10 jaar geleden is zowel het aandeel minderjarigen als het aandeel ouderen in de bevolking in de Vlaamse Rand licht toegenomen. Dit uit zich in een toename van zowel de grijze als groene druk in dezelfde periode. Dit wil zeggen dat er relatief minder bevolking beschikbaar is op beroepsactieve leeftijd die minderjarigen en ouderen kan ondersteunen.

In 2016 hebben 62.954 inwoners van de Vlaamse Rand een **niet-Belgische nationaliteit** of anders uitgedrukt 14,8% van de bevolking. Dit aandeel is hoger dan in het Vlaamse Gewest (8,1%) maar beduidend lager dan in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (34,6%). Tussen de gemeenten onderling zijn er grote verschillen. Meer dan een kwart van de inwoners in Kraainem (31,1%) en Tervuren (26%) hebben een niet-Belgische nationaliteit. In Dilbeek, Meise en Merchtem is dit minder dan 10%. Ten opzichte van 2006 is het aantal inwoners met een niet-Belgische nationaliteit met 4 procentpunten gestegen. In alle gemeenten is het aandeel inwoners met een niet-Belgische nationaliteit gestegen, met uitzondering van Overijse waar dit met 0,7 p.p. gedaald is.

Als we kijken naar **herkomst** zien we dat in totaal 35,3% van de inwoners van de Vlaamse Rand in 2015 een vreemde herkomst heeft. Ook dit aandeel ligt lager in het Vlaamse Gewest (19,7%) en hoger in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (70,4%). Opgesplitst naar en EU en niet-EU herkomst vinden we dat 17,1% van de inwoners in de Vlaamse Rand een EU-herkomst hebben en 18,2% van de inwoners een niet-EU herkomst. De aandelen schommelen sterk tussen de gemeenten. Merchtem is de enige gemeente waar minder dan 20% van de inwoners een vreemde herkomst heeft. In Drogenbos, Kraainem, Machelen, Vilvoorde en Zaventem liggen deze aandelen het hoogst met meer dan 45%. Meer dan de helft van de 0-17 jarigen uit de Vlaamse Rand is in 2015 van buitenlandse herkomst. In Drogenbos en Vilvoorde is dit bijna het geval voor bijna 7 op de 10 jongeren. Het aandeel 18-64 jarigen met een vreemde herkomst bedraagt in datzelfde jaar 35,7% en het aandeel 65-plussers ligt met 10,5% een pak lager.

In 2016 zijn er 4.529 **meerderjarige nieuwkomers** in de Vlaamse Rand komen wonen. Het Vlaamse inburgeringsbeleid is bedoeld voor vreemdelingen van achttien jaar en ouder die zich langdurig in Vlaanderen of Brussel komen vestigen. Ook Belgen die niet in België geboren zijn en van wie minstens een van de ouders niet in België geboren is, behoren tot de doelgroep van het

inburgeringsbeleid. Het inburgeringsbeleid richt zich daarmee op inwijkelingen die zicht hebben op een langdurig of definitief verblijf in België en die in het Vlaamse of Brusselse Hoofdstedelijke Gewest wonen. Voor nieuwkomers in het Vlaamse Gewest is inburgering verplicht gesteld, voor nieuwkomers in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest is dat facultatief. Wie inburgeringsplichtig is, moet aan de volgende twee voorwaarden voldoen: (1) zich bij het onthaalbureau aanmelden binnen een termijn van maximaal drie maanden vanaf het moment waarop zijn inburgeringsplicht is ontstaan en (2) met regelmaat deelnemen aan het vormingsprogramma (aanwezig zijn op minstens 80% van elk onderdeel). In totaal hebben 462 inburgeraars uit de Vlaamse Rand in 2016 een inburgeringsattest behaald. Dit aantal schommelt jaarlijks.

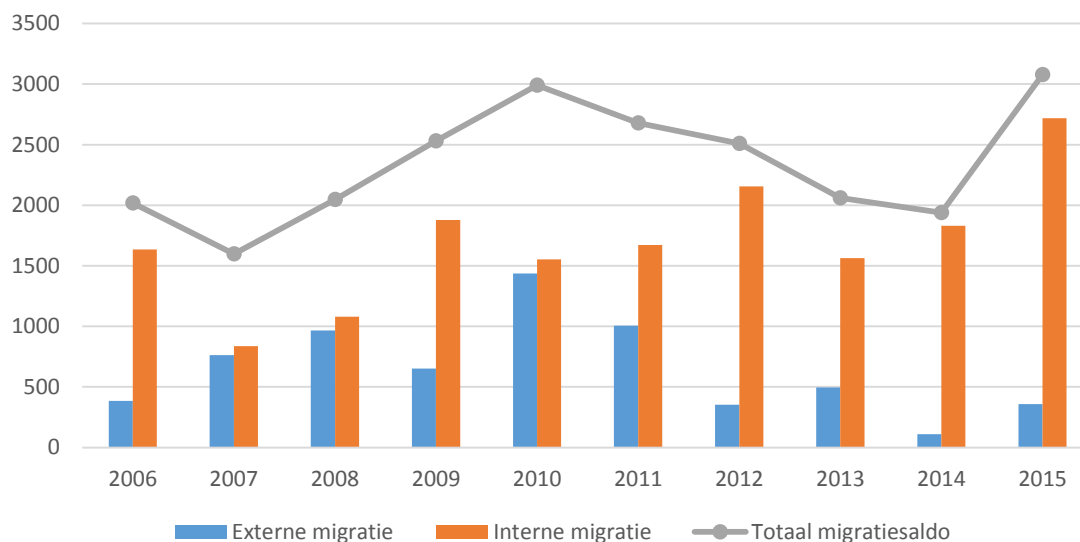
De **interne migratie** (of binnenlandse verhuisbewegingen) zorgde in 2015 voor een aangroei van de bevolking in de Vlaamse Rand met 2.719 inwoners of anders uitgedrukt een toename van gemiddeld 6,5 personen per 1.000 inwoners. In alle gemeenten van de Vlaamse Rand was de interne migratie positief maar met grote onderlinge verschillen. Relatief bekeken was de aangroei door interne migratie het grootst in Drogenbos met een toename van 27 personen per 1.000 inwoners. Ook in Machelen en Wemmel (resp. +16 en +15 personen per 1.000 inwoners) is de bevolking door interne migratie sterk toegenomen. In Sint-Pieters-Leeuw, Kraainem en Beersel was de aangroei door interne migratie eerder beperkt (<3 personen per 1.000 inwoners). De interne migratie kent een schommelend verloop maar is sinds 2013 aan het stijgen met een grote toename in 2015.

De **externe migratie** (of internationale verhuisbewegingen) zorgde in 2015 voor een aangroei van de bevolking in de Vlaamse Rand met 359 inwoners of anders uitgedrukt een toename van gemiddeld 0,9 personen per 1.000 inwoners. Ook hier zijn er opvallende verschillen tussen de gemeenten onderling. In 9 gemeenten is de externe migratie negatief. Dit wil zeggen dat er meer inwoners vertrokken zijn naar het buitenland, dan dat er personen uit het buitenland in die gemeenten zijn gaan wonen. In Tervuren, Kraainem en Wezembeek-Oppem is het negatieve externe migratiesaldo het meest uitgesproken (resp. -4,4; -4,2 en -3,9 personen per 1.000 inwoners). In de overige gemeenten is het saldo licht positief, met de grootste aangroei in Wemmel en Vilvoorde (>4 personen per 1.000 inwoners). Het externe migratiesaldo neemt sinds 2010 af.

Het **totale migratiesaldo**, dat bestaat uit de som van de interne en externe migratie, geeft aan dat in 2015 2.078 personen in de Vlaamse Rand zijn bijgekomen of anders uitgedrukt was er een toename van het aantal inwoners met gemiddeld 4,9 personen per 1.000 inwoners. In alle gemeenten van de rand is het totale migratiesaldo positief met uitzondering van Kraainem waar dit -0,8 per 1.000 inwoners bedraagt. In Drogenbos (+26), Wemmel (+20,4) en Machelen (+20,1)

werden de grootste saldi genoteerd. In de overige gemeenten is het saldo gemiddeld kleiner dan 10 per 1.000 inwoners. Het algemeen migratiesaldo nam in 2010 geleidelijk af tot 2014 door een daling van de externe migratie (zie figuur 2). In 2015 zien we een sterke stijging van het algemeen migratiesaldo dat voornamelijk het resultaat is van een sterke toename van het interne migratiesaldo.

Figuur 2 Migratiesaldo in de Vlaamse Rand, 2006-2015, in aantal personen

Bron: ADS, bewerking SVR.

De **nabijheid van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest** heeft een grote invloed op de migratie van en naar de Vlaamse Rand. Bijna 44% van de personen die zich in 2015 van een andere Belgische gemeente in de Vlaamse Rand zijn komen vestigen, zijn afkomstig uit het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (zie tabel 1). In de omgekeerde richting zien we dat een kwart van de personen die uit de Vlaamse Rand naar een andere Belgische gemeente zijn vertrokken, naar het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest zijn verhuisd. In de provincies Vlaams-Brabant en Waals-Brabant liggen die cijfers lager. Respectievelijk 28,3% en 24,3% van de personen die naar Vlaams- en Waals-Brabant zijn verhuisd, zijn afkomstig uit het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en 16,2% en 15,0% van de inwoners zijn er in 2015 naar het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest verhuisd. Ten opzichte van 2005 zien we dat de relatieve migratiestromen tussen de Vlaamse Rand en Vlaams-Brabant in relatie tot het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest licht zijn toegenomen. De relatieve migratiestroom tussen Waals-Brabant en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest is afgenomen in dezelfde periode.

Tabel 1 Interne migratiebewegingen van en naar het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, in 2005 en 2015, in aantal en %

	Uit Brussels Hoofdstedelijk Gewest, naar ...				Naar Brussels Hoofdstedelijk Gewest, vanuit ...			
	2005		2015		2005		2015	
	Aantal	% van de interne inwijking	Aantal	% van de interne inwijking	Aantal	% van de interne uitwijking	Aantal	% van de interne uitwijking
Vlaams Gewest	18 435	7,7	22 297	8,0	11 007	4,7	13 085	4,9
Waals Gewest	15 363	8,8	15 178	7,4	10 344	6,2	11 054	5,5
Vlaams-Brabant	13 778	26,4	16 953	28,3	7 527	15,2	8 984	16,2
Waals-Brabant	6 436	28,1	6 644	24,3	3 898	18,5	3 772	15,0
Vlaamse Rand	11 069	41,8	13 709	43,9	6 096	24,4	7 032	25,0

Bron: ADS, bewerking SVR.

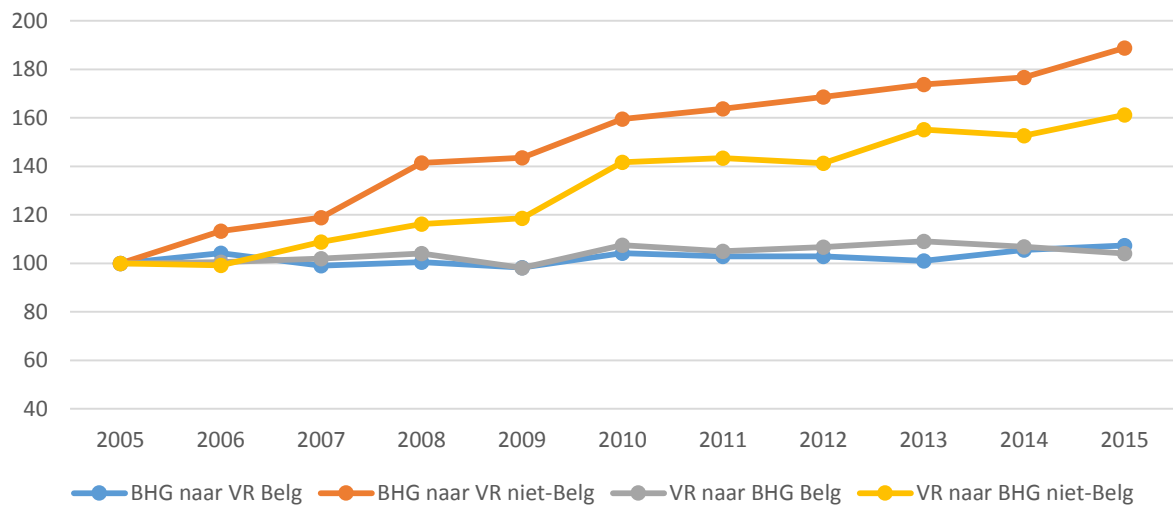
In 2015 heeft de meerderheid van de personen, 9.430 of ongeveer 7 op de 10, die vanuit het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest naar de Vlaamse Rand zijn verhuisd de **Belgische nationaliteit** (zie tabel 2). Dit wil zeggen dat ongeveer 3 op de 10 inwijkelingen uit het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest een niet-Belgische nationaliteit hebben. In de omgekeerde beweging, migraties vanuit de Vlaamse Rand naar het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, zien we dat de aantallen een stuk lager liggen maar de verhoudingen zijn vergelijkbaar. Ongeveer 7 op de 10 personen die vanuit de Vlaamse Rand naar het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest zijn verhuisd hebben de Belgische nationaliteit. Uit figuur 3 blijkt dat migraties van personen met een Belgische nationaliteit de afgelopen 10 jaar relatief stabiel zijn gebleven maar dat vooral de migraties van personen met een niet-Belgische nationaliteit zijn toegenomen.

Tabel 2 Migratieaantallen tussen de Vlaamse Rand en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, in 2005, 2010 en 2015, in absolute aantallen naar nationaliteit

		2005	2010	2015
Brussels Hoofdstedelijk Gewest naar Vlaamse Rand	Belg	8 789	9 150	9 430
	niet-Belg	2 254	3 594	4 256
Vlaamse Rand naar Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Belg	4 904	5 269	5 100
	niet-Belg	1 189	1 685	1 916

Bron: ADS, bewerking SVR.

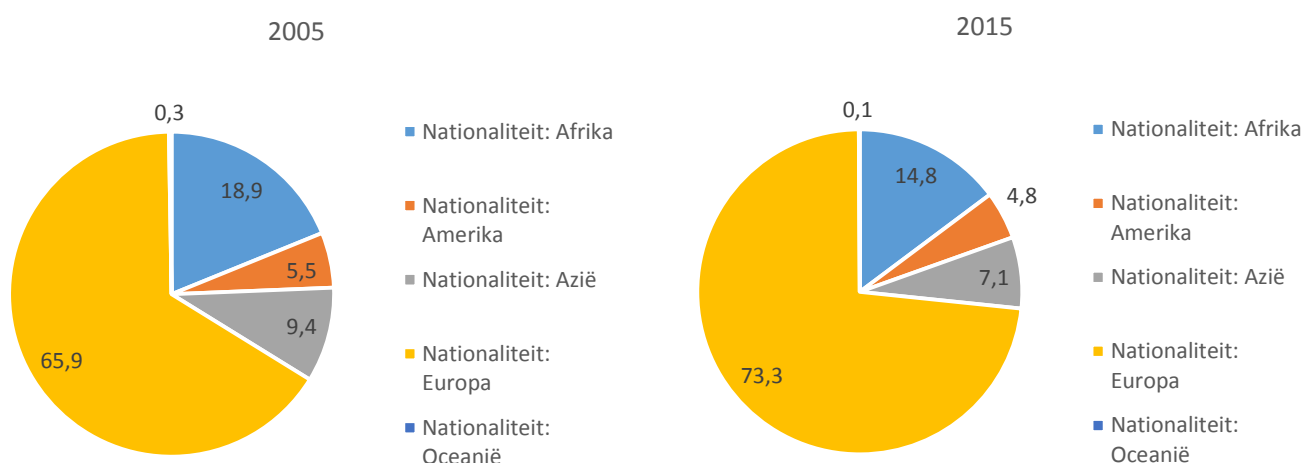
Figuur 3 Interne migratiebewegingen tussen het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en Vlaamse Rand, index 2005 = 100, naar nationaliteit

Bron: ADS, bewerking SVR.

Onder de personen met een **niet-Belgische nationaliteit** die vanuit het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest naar de Vlaamse Rand zijn verhuisd, heeft de meerderheid een Europese nationaliteit, gevolgd door personen met een Afrikaanse en Aziatische nationaliteit (zie figuur 4). Ten opzichte van 2005 is vooral het aandeel personen met een Europese nationaliteit toegenomen. Het aandeel personen met een Afrikaanse, Aziatische en Amerikaanse nationaliteit is afgenomen.

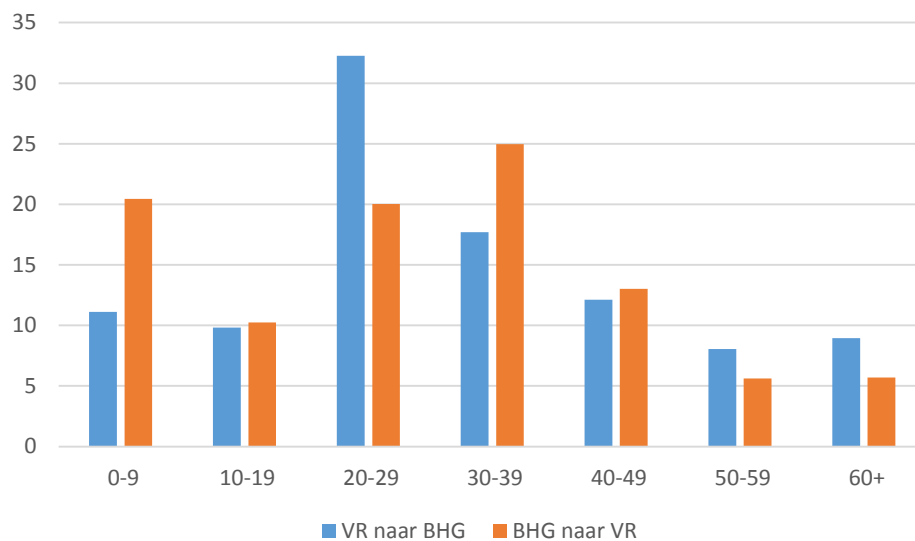
Figuur 4 Nationaliteit van de migranten met een niet-Belgische nationaliteit vanuit het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest naar de Vlaamse Rand, in 2005 en 2015, in %

Bron: ADS, bewerking: SVR.

Als we kijken naar de verhuisbewegingen tussen de Vlaamse Rand en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest per **leeftijdsgroep** (figuur 5) dan zien we dat vanuit de Vlaamse Rand vooral twintigers naar het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest verhuizen. In de omgekeerde richting zien we voornamelijk dertigers vanuit het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest naar de Vlaamse Rand trekken samen met een grote groep zeer jonge kinderen (0-9 jaar). Dit doet vermoeden dat het voornamelijk jonge gezinnen zijn die de stad verlaten voor de rand.

Figuur 5 Interne migratiebewegingen tussen het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (BHG) en de Vlaamse Rand (VR) naar leeftijd, in 2015, in %

Bron: ADS, bewerking SVR.

2. ECONOMIE

De economische situatieschets zal voornamelijk gebeuren aan de hand van de bruto toegevoegde waarde per inwoner en de componenten ervan.

De indicatoren hebben betrekking op de periode 2005-2015. Op economisch vlak is dan heel wat gebeurd. Deze periode omvat immers jaren van goede economische conjunctuur (2006 en 2007), maar ook de financieel-economische crisis (2008 en 2009), de korte herstelperiode en de jaren van de euro- en schuldencrisis.

De totale **bruto toegevoegde waarde** geproduceerd in de Vlaamse Rand kan in 2015 geschat worden op 18,7 miljard euro. Daarbij worden de bijdragen van alle actoren begrepen, zowel privaat als publiek. De Vlaamse Rand is daarmee goed voor 8,7% van de totale bruto toegevoegde waarde in het Vlaamse Gewest. Dit aandeel is doorheen de tijd vrij constant (8,5% in 2005). Ter vergelijking: de totale bruto toegevoegde waarde in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest kwam in 2015 op 66,8 miljard euro. Ook het grootstedelijk gebied Antwerpen produceerde met 33,0 miljard euro meer dan de Vlaamse Rand. Maar de bruto toegevoegde waarde was kleiner in het grootstedelijk gebied Gent (16,4 miljard euro) en ook in regionaalstedelijke gebieden als Hasselt-Genk (7,6 miljard euro) of Kortrijk (6,7 miljard euro).

Figuur 6 Relatieve omvang van de bruto toegevoegde waarde in een aantal stedelijke gebieden, in 2015

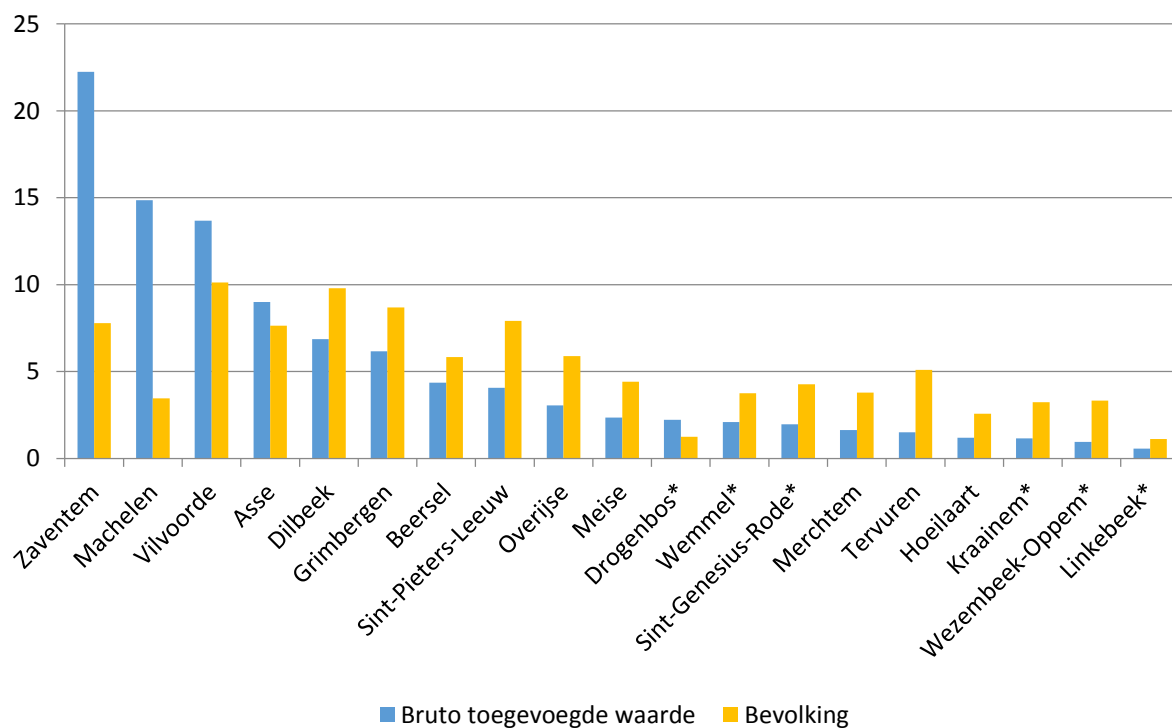

Bron: INR, RSZ, ADS, verwerking SVR.

Het merendeel van de bruto toegevoegde waarde komt op naam van de niet-faciliteitengemeenten van de Vlaamse Rand (17,0 miljard euro in 2015). De faciliteitengemeenten produceerden voor 1,7 miljard euro bruto toegevoegde waarde.

De productie van welvaart is vooral geconcentreerd in 3 gemeenten: Zaventem, Machelen en Vilvoorde. Deze 3 gemeenten alleen al zijn goed voor de helft van de bruto toegevoegde waarde in de Vlaamse Rand. Figuur 7 laat zien dat de bruto toegevoegde waarde meer geconcentreerd is dan de bevolking over de gemeenten van de Vlaamse Rand. Ook is duidelijk dat de faciliteitengemeenten minder grote economische polen zijn. Het residentiële karakter is belangrijker in deze gemeenten.

Figuur 7 Spreiding van de bruto toegevoegde waarde en de bevolking in de gemeenten van de Vlaamse Rand, in 2015, in %

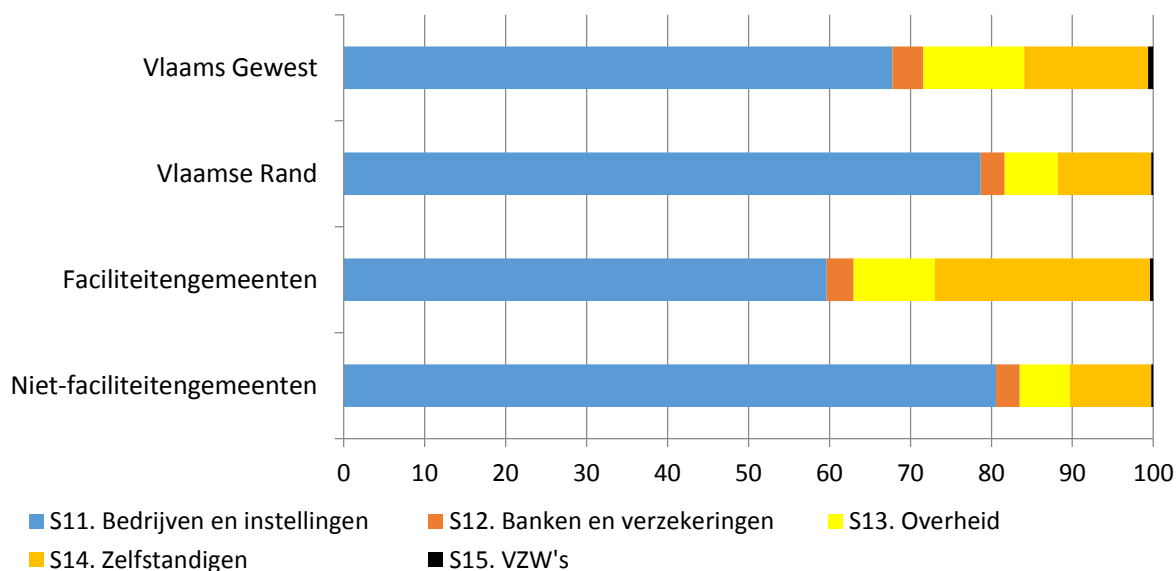

* Faciliteitengemeenten

Bron: INR, RSZ, ADS, verwerking SVR.

2.1. De geproduceerde welvaart in de Vlaamse Rand - statisch

Figuur 8 Spreiding van de bruto toegevoegde waarde naar institutionele sector in de Vlaamse Rand met een onderscheid tussen faciliteitengemeenten en niet-faciliteitengemeenten en het Vlaamse Gewest, in 2015, in %

Bron: INR, RSZ, ADS, verwerking SVR.

Figuur 8 geeft weer welke economische actoren de bruto toegevoegde waarde voortbrengen. Het grootste deel van de bruto toegevoegde waarde in de Vlaamse Rand komt op naam van bedrijven en instellingen (78,7% in 2015). In tweede orde komen de zelfstandigen (11,5%) en de overheid (6,6%). Banken en verzekeringen zijn veel minder belangrijk (3,0%). Het belang van de VZW's is te verwaarlozen (0,3%). Hoewel bedrijven en instellingen ook dominant zijn in het Vlaamse Gewest als geheel, is hun belang in de bruto toegevoegde waarde er toch geringer (67,8%). Dat komt omdat zelfstandigen en vooral de overheid er een relatief grotere rol spelen. Verder verklaren het ontbreken van een belangrijk administratief centrum (zoals een provinciehoofdplaats) in de Vlaamse Rand en de dominantie van (grotere) bedrijven met een dito werknemersbestand deze structuur van de bruto toegevoegde waarde in de Vlaamse Rand.

Zoals eerder opgemerkt zijn de faciliteitengemeenten geen belangrijke speler in de economie van de Vlaamse Rand. Hun residentiële karakter vertaalt er zich door het relatief grote belang van zelfstandige activiteiten.

Naar gemeente is het belang van bedrijven en instellingen het belangrijkste in de 3 gemeenten met de belangrijkste bruto toegevoegde waarde (Zaventem, Machelen en Vilvoorde) en ook in

Drogenbos (80 à 90%). Banken en verzekeringen zijn naar verhouding belangrijk in Wemmel (7,0%). De overheid en de zelfstandige activiteit zijn opvallend belangrijk in Wezembeek-Oppem en Tervuren. In deze twee gemeenten zijn beide activiteiten goed voor meer dan de helft van de bruto toegevoegde waardecreatie.

De Vlaamse Rand is een relatief sterke economische actor. De **bruto toegevoegde waarde per inwoner** bedraagt er 44.381 euro in 2015. Dat is merkbaar hoger dan het gemiddelde voor het Vlaamse Gewest (33.341 euro) of Vlaams-Brabant (35.521 euro). Er is een opvallend verschil tussen de faciliteitengemeenten (23.499 euro) en de rest van de Vlaamse Rand (48.658 euro). De verschillen tussen de onderscheiden gemeenten zijn nog veel sterker. De gemeenten Machelen en Zaventem zijn met 190.610 en 126.788 euro per inwoner veruit de koplopers. Dat contrasteert sterk met Wezembeek-Oppem en Tervuren die als hekkensluiters 12.834 en 13.208 euro per inwoner realiseren. Dat heeft veel te maken met de spreiding van de economische bedrijvigheid over de gemeenten. Voor een goed begrip: het gaat hier om de bruto toegevoegde waarde die geproduceerd wordt op het grondgebied van een gemeente, ongeacht waar de productiefactoren arbeid en kapitaal vandaan komen. Er is niet noodzakelijk een correlatie tussen de omvang van de bruto toegevoegde waarde en deze van het inkomen over de gemeenten heen, zoals later aan bod komt.

Om een beter zicht te krijgen op de omvang van de bruto toegevoegde waarde kan die ontbonden worden in drie factoren: de arbeidsproductiviteit, de jobratio en het aandeel van de bevolking op beroepsactieve leeftijd (figuur 9).

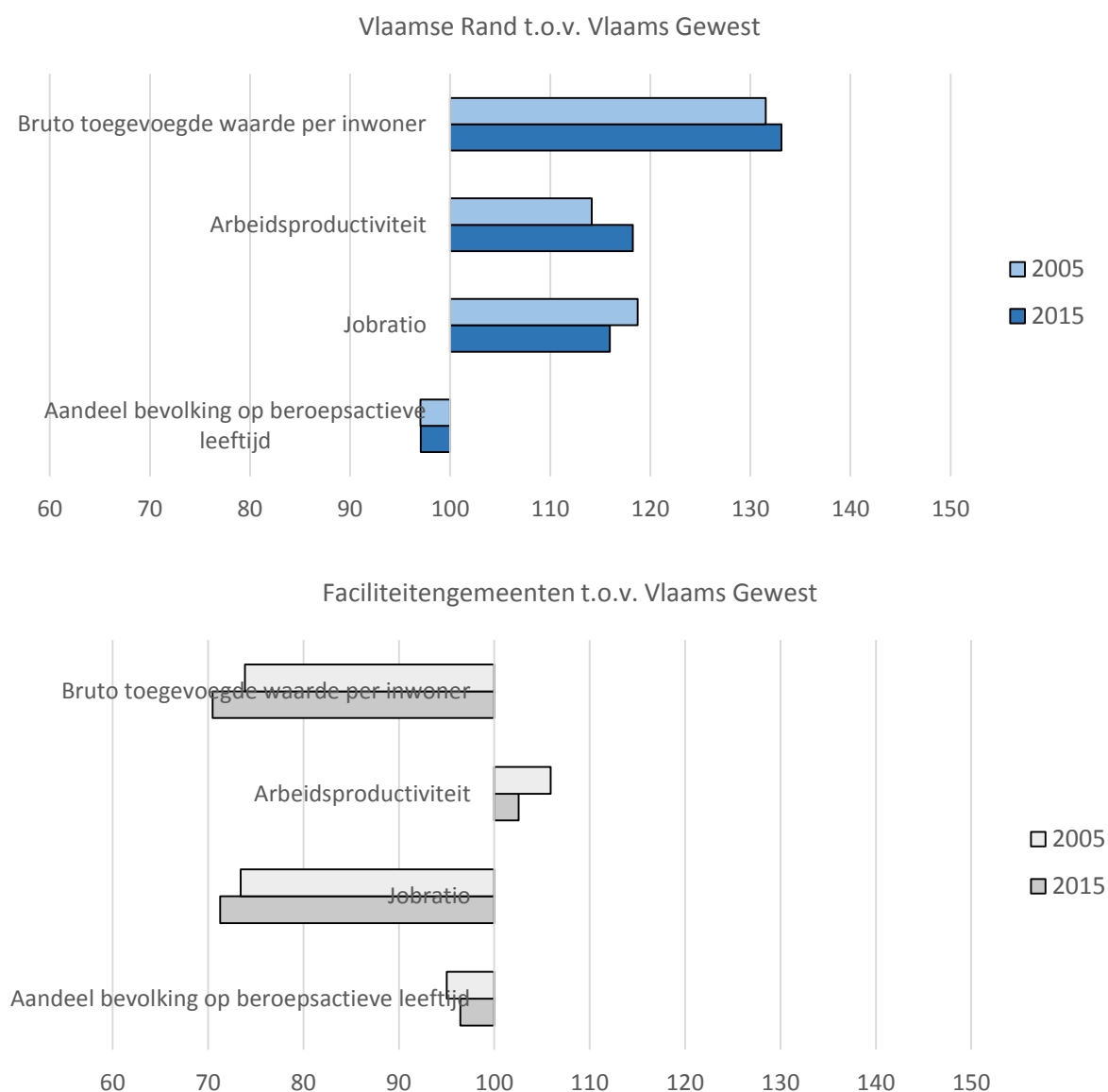
De bruto toegevoegde waarde per inwoner is in de Vlaamse Rand anno 2015 33% hoger dan in het Vlaamse Gewest. Daar zijn twee redenen voor: de **arbeidsproductiviteit**, of de hoeveelheid bruto toegevoegde waarde per werkende, is er 18% hoger dan gemiddeld in het Vlaamse Gewest. Verder is de **jobratio** er 16% hoger: er zijn relatief meer personen aan de slag (ongeacht vanwaar ze komen) in verhouding tot de bevolking op beroepsactieve leeftijd. Het aandeel van de bevolking op beroepsactieve leeftijd (20-64 jaar) is 3% lager in de Vlaamse Rand dan in het Vlaamse Gewest, maar dat maakt het verschil niet.

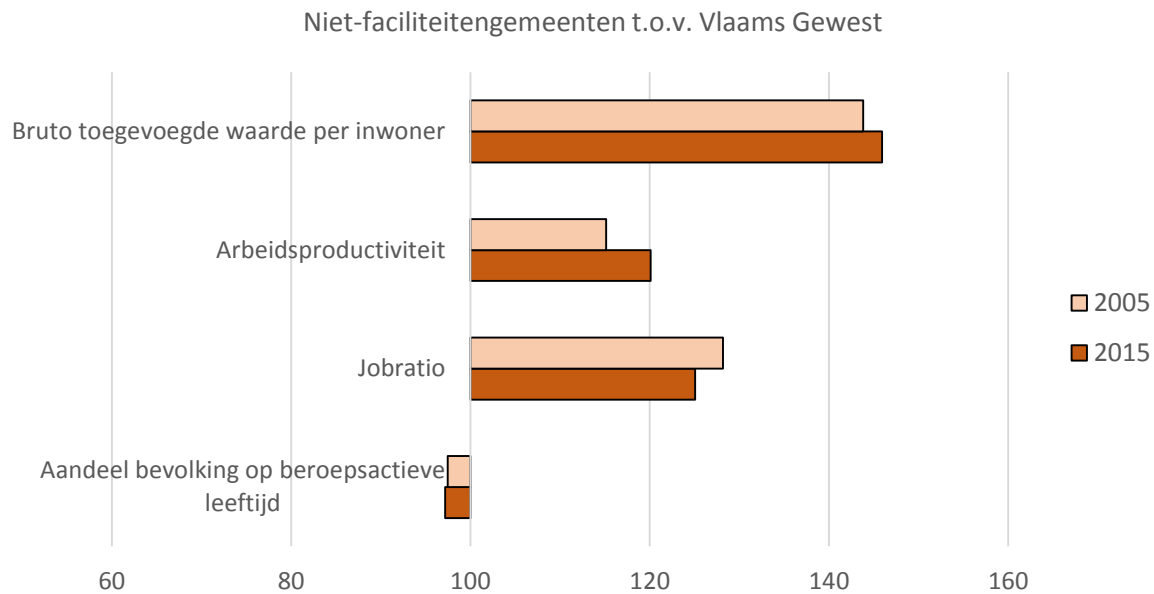
Deze goede economische prestatie komt uitsluitend op naam van de niet-faciliteitengemeenten van de Vlaamse Rand. De bruto toegevoegde waarde per inwoner is er voor deze groep van gemeenten 46% hoger dan in het Vlaamse Gewest. Dat komt vooral door een hogere jobratio, alhoewel de arbeidsproductiviteit er ook duidelijk hoger ligt dan gemiddeld in het Vlaamse Gewest. In de groep van de faciliteitengemeenten ligt de bruto toegevoegde waarde per inwoner

daarentegen 30% lager dan in het Vlaamse Gewest. Dat komt door de merkbaar lagere jobratio. De arbeidsproductiviteit is er weliswaar iets hoger dan globaal in het Vlaamse Gewest, maar zorgt voor niet genoeg compensatie.

Tussen 2005 en 2015 veranderde de positie van de Vlaamse Rand ten opzichte van het Vlaamse Gewest nauwelijks. In 2005 was de bruto toegevoegde waarde per inwoner er 32% hoger. Ook toen kwam dat door een hogere arbeidsproductiviteit en jobratio. In tegenstelling tot 2015 was de rol van de jobratio in 2005 iets belangrijker dan deze van de arbeidsproductiviteit.

Figuur 9 Bruto toegevoegde waarde per inwoner en componenten in de Vlaamse Rand, met een onderscheid tussen de faciliteitengemeenten en de niet-faciliteitengemeenten, in 2005 en 2015, Vlaamse Gewest = 100

Bron: INR, RSZ, ADS, verwerking SVR.

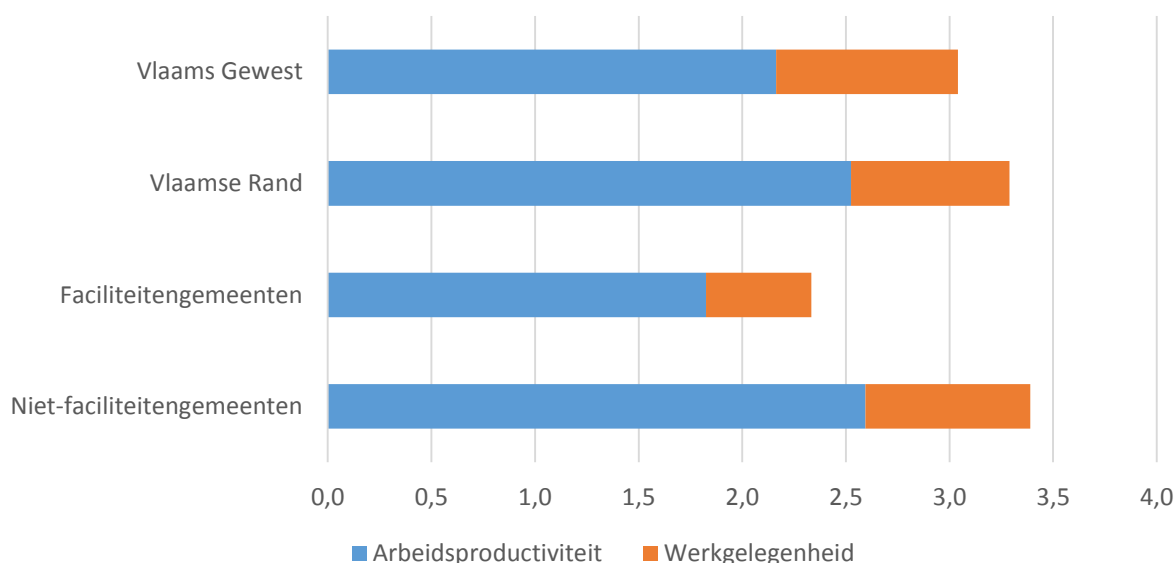
De arbeidsproductiviteit is in de meeste gemeenten van de Vlaamse Rand hoger dan in het Vlaamse Gewest. Het is de omvang van de jobratio die bepaalt of een gemeente relatief hoger dan wel lager scoort qua geproduceerde welvaart in vergelijking met het Vlaamse Gewest. De jobratio is bijzonder hoog in Machelen (306,8% in 2015) en Zaventem (207,2%). Beide gemeenten voeren op dat vlak trouwens de top aan van de 308 Vlaamse gemeenten. Het contrast met Wezembeek-Oppeem, Tervuren en Kraainem is groot (30 à 35%). Het aandeel van de bevolking van 20-64 jaar is in de meeste gemeenten iets kleiner dan gemiddeld in het Vlaamse Gewest, maar dat heeft geen invloed op deze economische positionering.

2.2. De geproduceerde welvaart in de Vlaamse Rand - dynamisch

Gemiddeld groeide de bruto toegevoegde waarde met 3,3% in werkelijke prijzen² in de Vlaamse Rand in de periode 2005-2015 (figuur 10). De toename van de arbeidsproductiviteit is de belangrijkste determinant (+2,5 procentpunt of ppt). De werkgelegenheid leverde een bijdrage van 0,8 ppt. De gemiddelde werkelijke groei in het Vlaamse Gewest komt op 3,0% over 2005-2015. Dat is lager doordat de arbeidsproductiviteit er zwakker toenam (+2,2 ppt). Maar de werkgelegenheidsgroei was dan weer iets sterker in het Vlaamse Gewest (+0,9 ppt).

² Werkelijke prijzen zijn de prijzen waarin de inflatie begrepen is, ook nominale prijzen genoemd.

Figuur 10 Componenten van de werkelijke economische groei in de Vlaamse Rand, de faciliteitengemeenten, niet-faciliteitengemeenten en het Vlaamse Gewest, gemiddelde voor de periode 2005-2015, in ppt van de totale economische groei

Bron: INR, RSZ, ADS, verwerking DKB-SVR.

De goede economische groeicijfers komen op naam van de niet-faciliteitengemeenten (+3,4%). In de groep van de faciliteitengemeenten is de toename van de bruto toegevoegde waarde over 2005-2015 lager (+2,3%), dit zowel door een zwakkere groei van de arbeidsproductiviteit als van de werkgelegenheid.

Op het niveau van de gemeenten is Machelen een uitschieter met een gemiddelde groei van de bruto toegevoegde waarde van 6,9% per jaar tijdens 2005-2015. Deze gemeente komt daar vooral toe door een sterke groei van de werkgelegenheid (+3,9 ppt of meer dan tweemaal zo snel als de tweede sterkste gemeente Wezembeek-Oppem). Ook qua toename van de arbeidsproductiviteit staat Machelen op kop (+3,1 ppt), maar het verschil met de overige gemeenten is minder uitgesproken. Drogenbos kent een nominale groei van 3,8%. In de overige gemeenten ligt dat tussen 2 à 3,5%, met uitzondering van Linkebeek (+1,4%) en Wemmel (+0,8%). Dat komt door zwakke groeicijfers van de werkgelegenheid.

Naar institutionele sector blijkt de groei van de bruto toegevoegde waarde het sterkst bij de banken en verzekeringen (gemiddeld +8,8% in werkelijke prijzen over 2005-2015). Maar het is een minder omvangrijke sector (figuur 8). Het groeicijfer voor de meest prominente sector, bedrijven en instellingen, komt op 3,3%. Voor de overheid en zelfstandigen is dit +3,6% en +2,1%. De VZW's zijn een zeer beperkte economische actor en realiseerden ook het zwakste groeicijfer (+0,3%).

De **oprichtingsratio** in de Vlaamse Rand komt op 9,0% in 2015. Dat is minder dan in 2014 maar hoger dan de 6 jaren daarvoor. De **uittredingsratio** bedraagt 6,6% in de Vlaamse Rand anno 2015, minder dan tijdens de 2 voorgaande jaren. In 2015 bedroeg de **netto-groeiratio** van bedrijven in de Vlaamse Rand 2,4%. Dat is iets minder dan in het Vlaamse Gewest (2,5%). Tussen 2008 en 2015 was de netto-groeiratio in de Vlaamse Rand telkens lager, met uitzondering van 2014. De **turbulentie** kwam in de Vlaamse Rand op 15,6% in 2015, iets hoger dan in het Vlaamse Gewest (14,9%). Deze indicator lag de laatste jaren doorgaans hoger in de Vlaamse Rand.

2.3. Het belang van de bedrijfstakken - algemeen

De economische ontwikkeling van een regio hangt ook nauw samen met de bedrijfstakstructuur. Daarmee wordt de samenstelling van het economische weefsel bedoeld in meer of minder groeisectoren, in al dan niet dynamische bedrijfstakken.

In absolute aantallen telde de RSZ in de Vlaamse Rand 167.717 bezoldigde jobs op 31 december 2015. Daarvan waren er 72,5% in de tertiaire sector (handel en marktdiensten) en 17,3% in de quataire sector (overheid, instellingen,...). De overige hoofdsectoren nemen een minder prominente plaats in, met 7,1% voor de industrie, 2,9% voor de bouw en slechts 0,1% voor de primaire sector (land- en bosbouw). De primaire sector telt sowieso niet veel bezoldigden – de zelfstandige werkgelegenheid is er naar verhouding belangrijker.

2.4. Het belang van bedrijfstakken - specialisatie

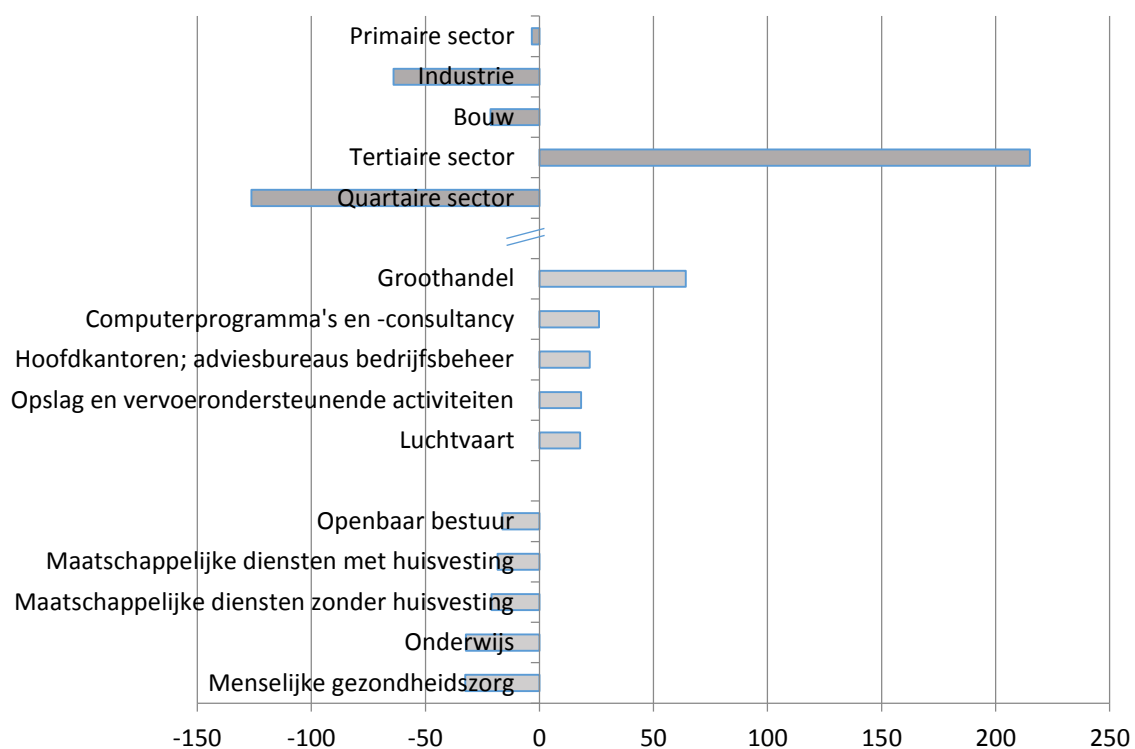
Figuur 11 geeft weer in welke bedrijfstakken de Vlaamse Rand gespecialiseerd is. In vergelijking met het Vlaamse Gewest is de Vlaamse Rand duidelijk gespecialiseerd in de tertiaire sector. De dienstverlenende rol ten aanzien van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest is daar niet vreemd aan. Het gaat vooral om de groothandel, activiteiten rond programmeren en computerconsultancy, allerhande activiteiten van hoofdkantoren en adviesbureaus op het vlak van bedrijfsbeheer, opslag en vervoerondersteunende activiteiten en ook de luchtvaart (Zaventem). De Vlaamse Rand is dan weer niet gespecialiseerd in alle overige hoofdsectoren. Vooral de quataire sector komt er niet uit de verf. Dat komt doordat deze activiteiten vooral in het Brusselse zelf zijn geconcentreerd. Dit alles toont duidelijk aan dat de Vlaamse Rand een specifiek bedrijfstakprofiel heeft dat bepaald wordt door zijn relatie met het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest.

De specialisatie in de tertiaire sector is een troef daar het om een groeisector gaat. Zo voorziet het middellangetermijnmodel HERMREG een aangroei van de totale werkgelegenheid in het

Vlaamse Gewest met 145.000 personen tussen 2015 en 2021. Enkel de bouw en vooral de verhandelbare diensten zijn groeisectoren. Deze laatste is zelfs goed voor 150.000 additionele werkgelegenheidsplaatsen en is zonder meer de motor van de jobcreatie in de nabije toekomst.

Verder blijkt de Vlaamse Rand ook gespecialiseerd in het geheel van kennisintensieve sectoren (Yu-waarde van 16,4). Maar dat komt uitsluitend door de component van de hoogtechnologische diensten (+34,5). De (medium)-hoogtechnologische industrie is relatief zwak aanwezig (-18,1). Ook in creatieve sectoren zoals uitgeverijen, architecten, studiebureaus, wetenschappelijke activiteiten, kunst en musea is de Vlaamse Rand gespecialiseerd (Yu van 9,9 op 31 december 2015).

Figuur 11 Relatief belang van de hoofdsectoren en van enkele opvallende bedrijfstakken in de Vlaamse Rand, op 31 december 2015, Yu indices³ ten opzichte van het Vlaamse Gewest

Bron: RSZ, verwerking DKB-SVR.

³ De Yu-index geeft weer of een bedrijfstak sterk (> 0) of zwak (< 0) vertegenwoordigd is in een gemeente ten opzichte van een referentiegebied.

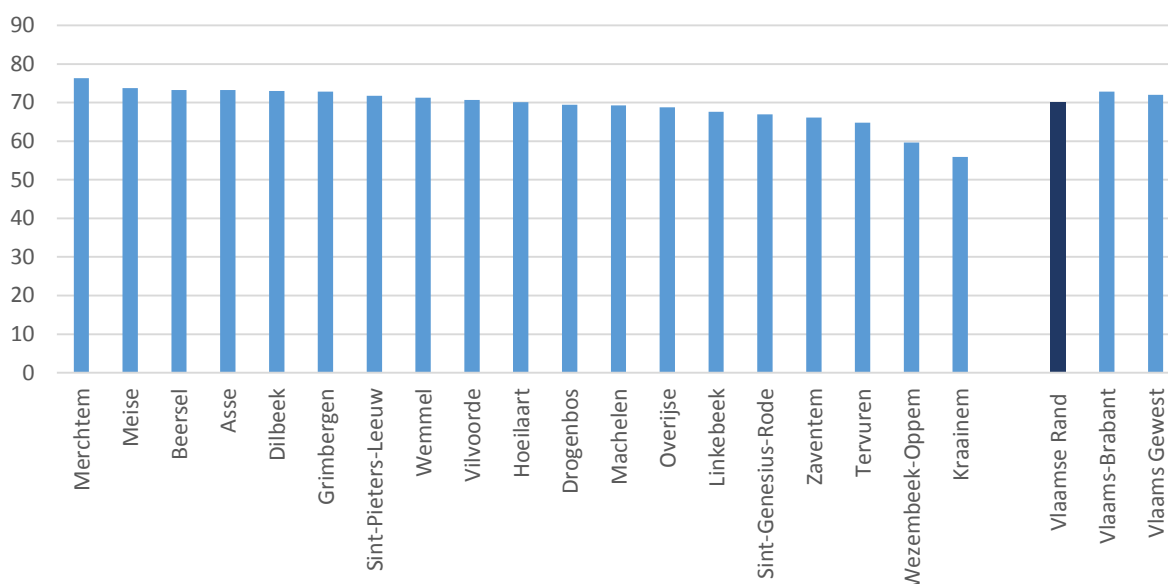
3. ARBEIDSMARKT

De **activiteitsgraad** (20-64 jaar), die aangeeft welk aandeel van de bevolking actief is op de arbeidsmarkt als werkende of als werkzoekende, komt in 2015 op 75,3% in de Vlaamse Rand. Daarmee blijft de activiteitsgraad quasi op hetzelfde niveau als de voorgaande jaren. Zowel het Vlaamse Gewest (77,8%) als de provincie Vlaams-Brabant (77,5%) laten een hogere activiteitsgraad optekenen. Dit was in de voorbije periode ook al het geval. Tussen de 19 randgemeenten vallen er verschillen te noteren. Zo was er anno 2015 in Merchtem 80,4% van de bevolking tussen 20 en 64 jaar actief op de arbeidsmarkt, in Kraainem was dat 60,5%.

In 2015 kwam het totaal aantal **werkenden** (20-64 jaar) in de Vlaamse Rand op 169.083. Dat zijn er lichtjes meer (0,9%) dan in 2014. De randgemeente met het hoogste aantal werkenden is Vilvoorde, het laagste aantal werkenden woont in Linkebeek. Drogenbos kende de grootste jaar-op-jaar aangroei van werkenden (+3,6%), in Merchtem en Meise was er een lichte daling op jaarbasis.

Anno 2015 zijn 7 op de 10 van de 20-64-jarigen uit de Vlaamse Rand aan het werk. De **werkzaamheidsgraad** (20-64 jaar) komt er dus op 70% en is lager dan in de provincie Vlaams-Brabant (72,8%) en het Vlaamse Gewest (72%). De evolutie van de werkzaamheidsgraad in de Vlaamse Rand volgt de tendens in het Vlaamse Gewest en Vlaams-Brabant, maar op een lager niveau. Van de 19 randgemeenten kennen Merchtem en Meise het hoogste aandeel werkenden (respectievelijk 76,3% en 73,8%). De laagste werkzaamheidsgraden zijn voor Wezembeek-Oppem (59,7%) en Kraainem (55,9%).

Figuur 12 Werkzaamheidsgraad (20-64 jaar), 2015, in %

Bron: Vlaamse Arbeidsrekening o.b.v. RSZ Gedecentraliseerde statistiek, RSVZ, RSZ, RSZPPO, RIZIV, RVA (bewerking Steunpunt Werk/Departement WSE).

Anno 2016 zijn er in de Vlaamse Rand gemiddeld 13.376 **niet-werkende werkzoekenden** (NWWZ). Dat zijn er 1% meer dan in 2015 en 32% meer dan in 2007. In het Vlaamse Gewest daalde het aantal NWWZ in 2016 op jaarbasis met zo'n 3%.

De Vlaamse Rand heeft in 2016 een lager aandeel **laaggeschoolde** NWWZ (37%) dan het Vlaamse Gewest (47%) en hogere aandelen **midden en hoger geschoolde** werkzoekenden (respectievelijk 38% en 25%) dan gemiddeld genomen in Vlaanderen (respectievelijk 35% en 18%). Drogenbos (47%), Vilvoorde (46%) en Machelen (45%) zijn de randgemeententent met de hoogste aandelen laaggeschoolde niet-werkende werkzoekenden. Overijse (24%) en Tervuren (25%) noteren de laagste aandelen laaggeschoolde NWWZ.

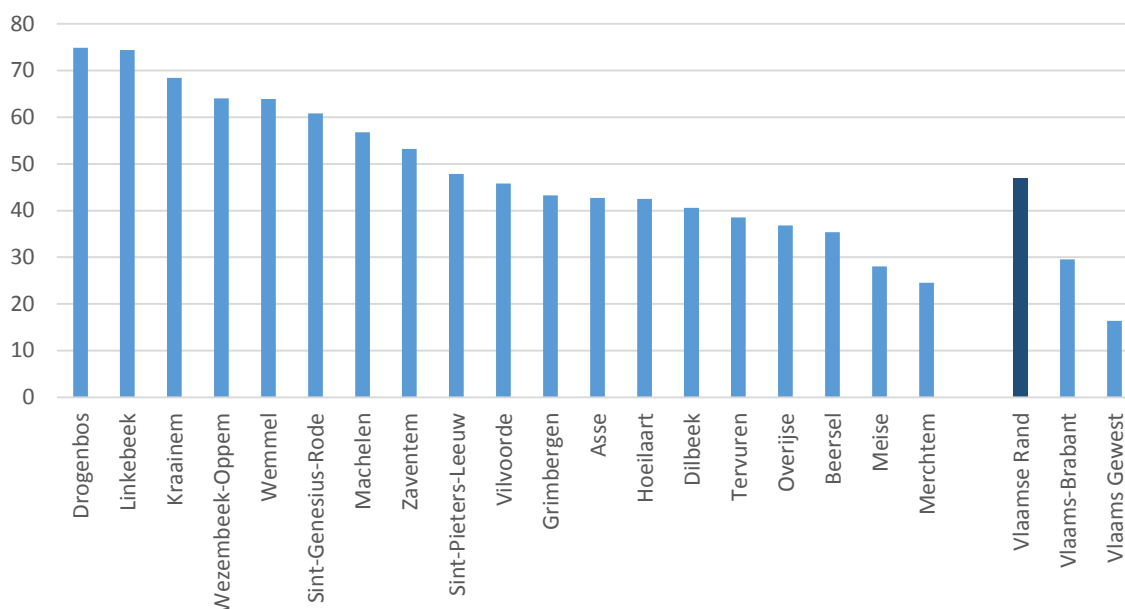
Bij opdeling naar **origine** in 2016 blijkt dat 36% van de niet-werkende werkzoekenden in de Vlaamse Rand een huidige of vorige nationaliteit heeft van buiten de EU28 of EVA-landen⁴, in 2007 was dit nog 26%. In het Vlaamse Gewest komt het aandeel NWWZ met een migratieachtergrond op 27% in 2016. De intergemeentelijke verschillen zijn groot. In Machelen en Vilvoorde ligt het aandeel niet-werkende werkzoekenden met een huidige of vorige nationaliteit van buiten de EU28

⁴ Liechtenstein, Noorwegen, IJsland en Zwitserland

of EVA-landen hoger dan 50%. In randgemeenten zoals Beersel, Overijse en Linkebeek komt dit aandeel op bijna 19%.

Op basis van de informatie rond werkzoekenden over origine en moedertaal blijkt dat in het Vlaamse Gewest 16% een **taalachterstand Nederlands** heeft eind 2016. In de Vlaamse Rand is het aandeel werkzoekenden met geen of beperkte kennis van het Nederlands veel groter (47%). Van de 12.832 niet-werkende werkzoekenden daar kennen er 6.030 weinig of geen Nederlands. Tussen de 19 randgemeenten zijn er bij de NWWZ aanzienlijke verschillen op vlak van taalachterstand Nederlands. De facilitatengemeenten Drogenbos (74%), Linkebeek (74%) en Kraainem (68%) kennen de hoogste aandelen werkzoekenden met een taalachterstand Nederlands.

Figuur 13 Aandeel niet-werkende werkzoekenden met taalachterstand Nederlands*, eind december 2016, in %

* De VDAB onderscheidt 4 taalkennisniveaus: geen kennis, beperkte kennis, goede kennis en zeer goede kennis. Werkzoekenden met een taalachterstand Nederlands hebben geen of een beperkte kennis van het Nederlands.

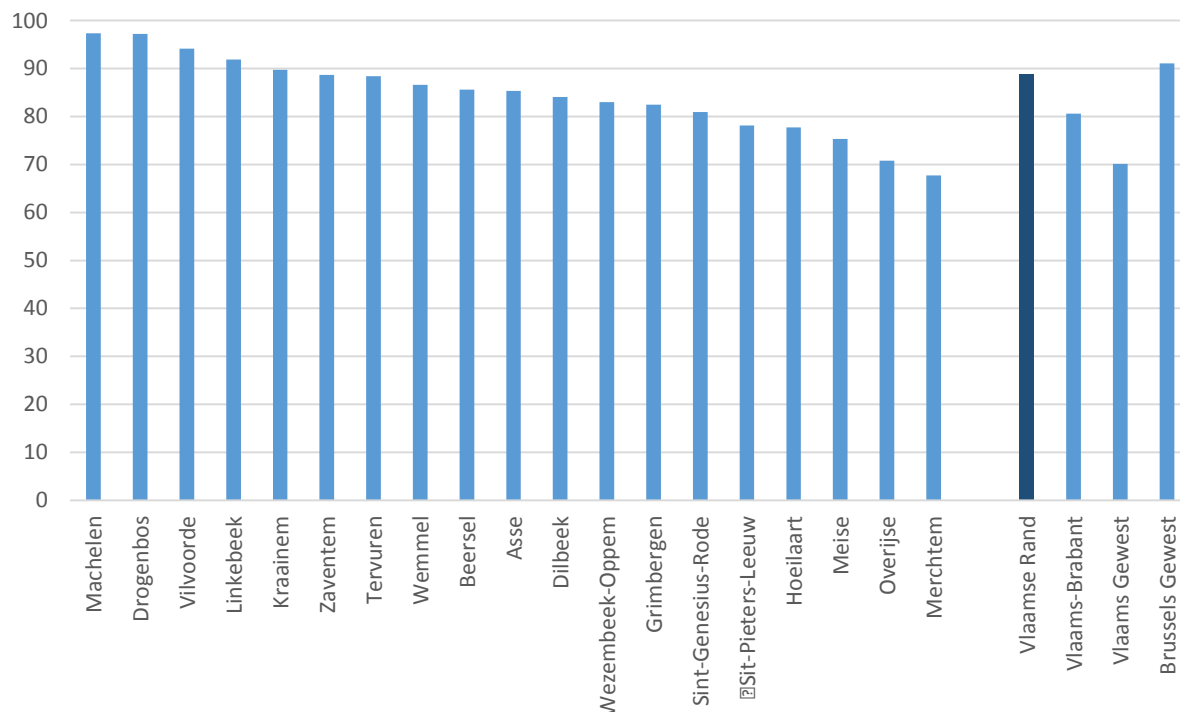
Bron: VDAB.

De **werkloosheidsgraad** (18-64 jaar), die de verhouding tussen het aantal niet-werkende werkzoekenden en de beroepsbevolking weergeeft, verschilt tussen de 19 randgemeenten en varieert tussen 5% (Merchtem) en 10,3% (Vilvoorde) in 2016. Sommige randgemeenten zoals bijvoorbeeld Zaventem en Beersel kennen, net zoals het Vlaamse Gewest, de laatste jaren een (lichte) afname van de werkloosheidsgraad. Anderen blijven min of meer stabiel (bijvoorbeeld Overijse) of kennen een overwegend (licht) stijgend verloop (bijvoorbeeld Asse).

Vrouwen hebben in het Vlaamse Gewest de voorbije jaren de **gender**kloof gedicht op vlak van werkloosheidsgraad. Dit is evenwel niet het geval in de meeste gemeenten van de Vlaamse Rand waar de vrouwen anno 2016 nog steeds een hogere werkloosheidsgraad laten optekenen. In een aantal gemeenten ligt de mannelijke en vrouwelijke werkloosheidsgraad wel zeer dicht bij elkaar en is de genderkloof dus quasi nihil, met name in Drogenbos, Kraainem, Beersel, Merchtem en Tervuren.

Van alle loontrekkenden die een job uitoefenen in de Vlaamse Rand woont ongeveer 9 op de 10 of circa 144.000 werknemers in een gemeente buiten de Vlaamse Rand. Ook in het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest is de **inkomende pendel** (91%) hoger dan deze in het Vlaamse Gewest (70%). Drogenbos en Machelen kennen het hoogste aandeel inkomende pendel (97%). Merchtem (68%) en Overijse (71%) noteren de laagste pendelintensiteit. Verhoudingsgewijs doen zij het meest beroep op arbeidskrachten uit de eigen gemeente om hun loontrekkende werkgelegenheid in te vullen.

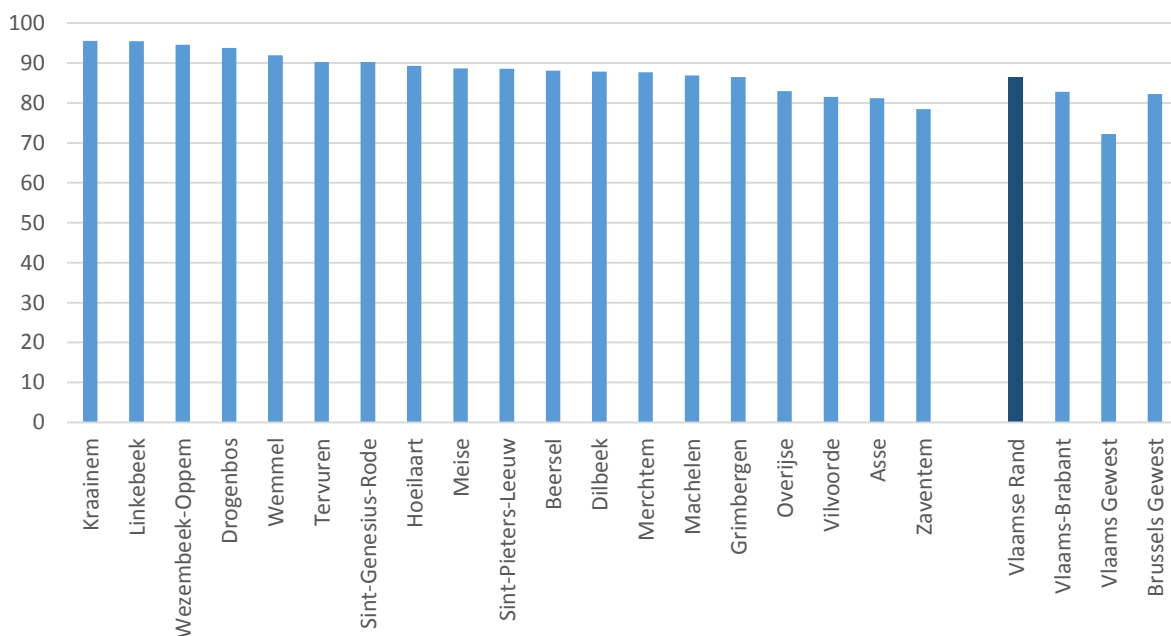
Figuur 14 Inkomende pendel bij de loontrekkenden (15-64 jaar), in 2014, in % van de loontrekkende binnenlandse werkgelegenheid

Bron: Vlaamse Arbeidsrekening o.b.v. RSZ Gedecentraliseerde statistiek, RSVZ, RSZ, RSZPPO, RIZIV, RVA (bewerking Steunpunt Werk/Departement WSE).

In de Vlaamse Rand zijn er in 2014 nagenoeg 120.000 loontrekkenden die er wel wonen, maar er niet werken. De **uitgaande pendel** in de Vlaamse Rand komt daarmee op 86%; wat meer is dan gemiddeld genomen in het Vlaamse Gewest (72%). Ook in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest zijn er 82% van de personen aan het werk in een andere gemeente dan waar ze wonen. Kraainem (96%), Wezembeek-Oppeem en Linkebeek (beide 95%) zijn de randgemeenten met de hoogste uitgaande pendelpercentages. Het betreft hier vooral residentiële gemeenten met een sterke woonfunctie die voor hun werkzaamheid behoorlijk afhangen van het jobaanbod in andere gemeenten. Van de randgemeenten kennen Zaventem (78%) en Asse (81%) de laagste uitgaande pendel.

Figuur 15 Uitgaande pendel bij de loontrekkenden (15-64 jaar), in 2014, in % van de loontrekkende beroepsbevolking

Bron: Vlaamse Arbeidsrekening o.b.v. RSZ Gedecentraliseerde statistiek, RSVZ, RSZ, RSZPPO, RIZIV, RVA (bewerking Steunpunt Werk/Departement WSE).

4. FINANCIËLE SITUATIE

De Vlaamse Rand is een welvarende Vlaamse regio. Het **gemiddeld netto belastbaar inkomen per inwoner** lag er in inkomensjaar 2014 op 20.306 euro per inwoner. Dat is hoger dan gemiddeld in het Vlaamse Gewest (18.949 euro). Het ligt vooral hoger in de faciliteitengemeenten (21.607 euro). Voor de niet-faciliteitengemeenten komt het gemiddeld inkomen per inwoner op 20.040 euro. De provincie Vlaams-Brabant als geheel scoort nog wat hoger (20.749 euro) dan de Vlaamse Rand.

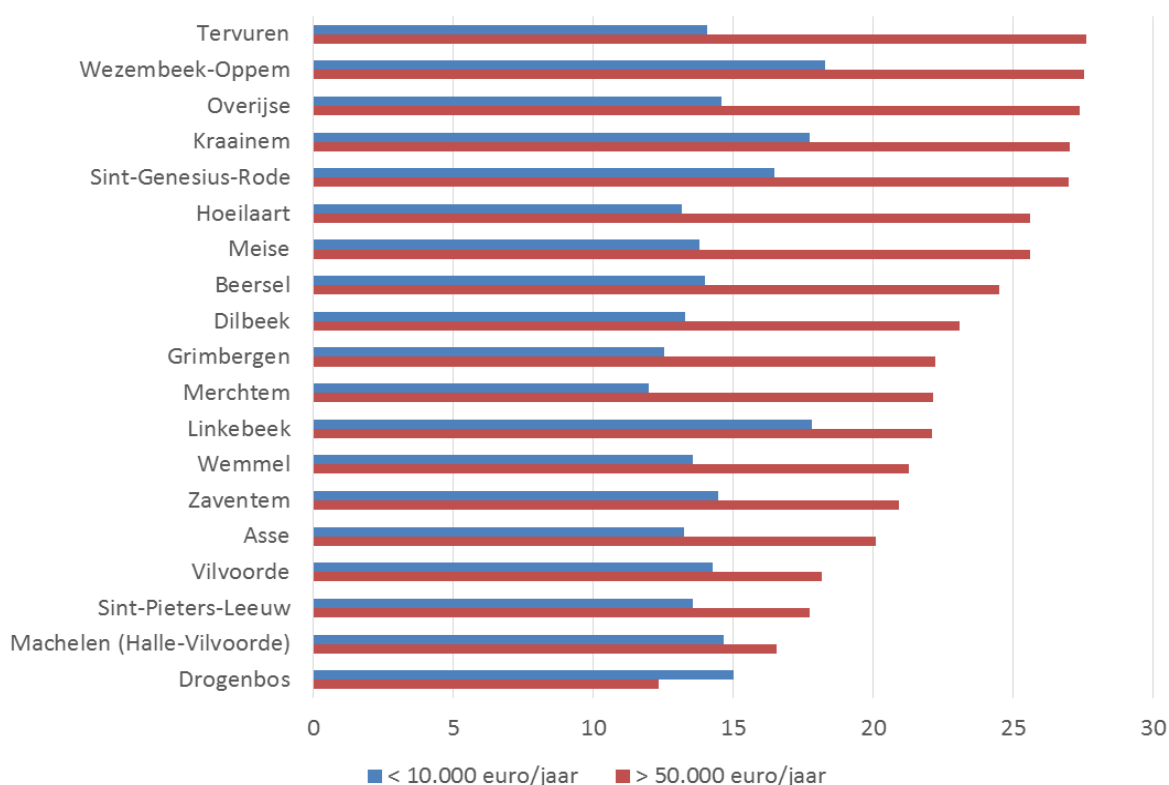
Naar gemeente vinden we de hoogste waarden terug in Sint-Genesius-Rode (24.641 euro) en Meise (22.892 euro). In Machelen (16.316 euro) en Drogenbos (16.571) is het gemiddeld inkomen per inwoner het laagst. Er kan opgemerkt worden dat elke gemeente in de Vlaamse Rand hoger scoort dan het gemiddelde van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (13.839 euro).

Tussen 2005 en 2014 nam het gemiddeld inkomen per inwoner in werkelijke prijzen toe met 25,9% in de Vlaamse Rand. Dat is minder dan in het Vlaamse Gewest (31,2%).

Het **gemiddeld inkomen per aangifte** bedroeg in de Vlaamse Rand 38.280 euro in 2014, eveneens hoger dan in het Vlaamse Gewest (33.519 euro) en dan in de provincie Vlaams-Brabant (37.771 euro). Opnieuw scoort Sint-Genesius-Rode het hoogst (48.902 euro). In tweede orde vinden we Kraainem, Tervuren en Wezembeek-Oppem terug (45.000 à 47.000 euro). Drogenbos en Machelen zijn opnieuw hekkensluiter.

Er zijn uiteraard ook binnen elke gemeente verschillen in inkomensniveau. Dit wordt aangeduid met de spreiding tussen het aandeel 'hoge' (>50.000 euro/jaar) en 'lage' (<10.000 euro/jaar zonder nulaangiften) aangiften. Figuur 15 geeft de resultaten weer. Op Drogenbos na is in elke gemeente het aandeel aangiften hoger dan 50.000 euro groter dan het aandeel aangiften kleiner dan 10.000 euro. In Tervuren, Wezembeek-Oppem, Overijse, Kraainem en Sint-Genesius-Rode is het aandeel van de 'hoge' inkomensaangevers het hoogst (27-28%). In Drogenbos is dat slechts 12,3%. Opvallend: ook een aantal rijkere gemeenten tellen een relatief hoog aandeel van de laagste inkomensaangevers. Zo ligt het aandeel aangiften onder 10.000 euro in Sint-Genesius-Rode (16,5%) hoger dan in Drogenbos (15,0%).

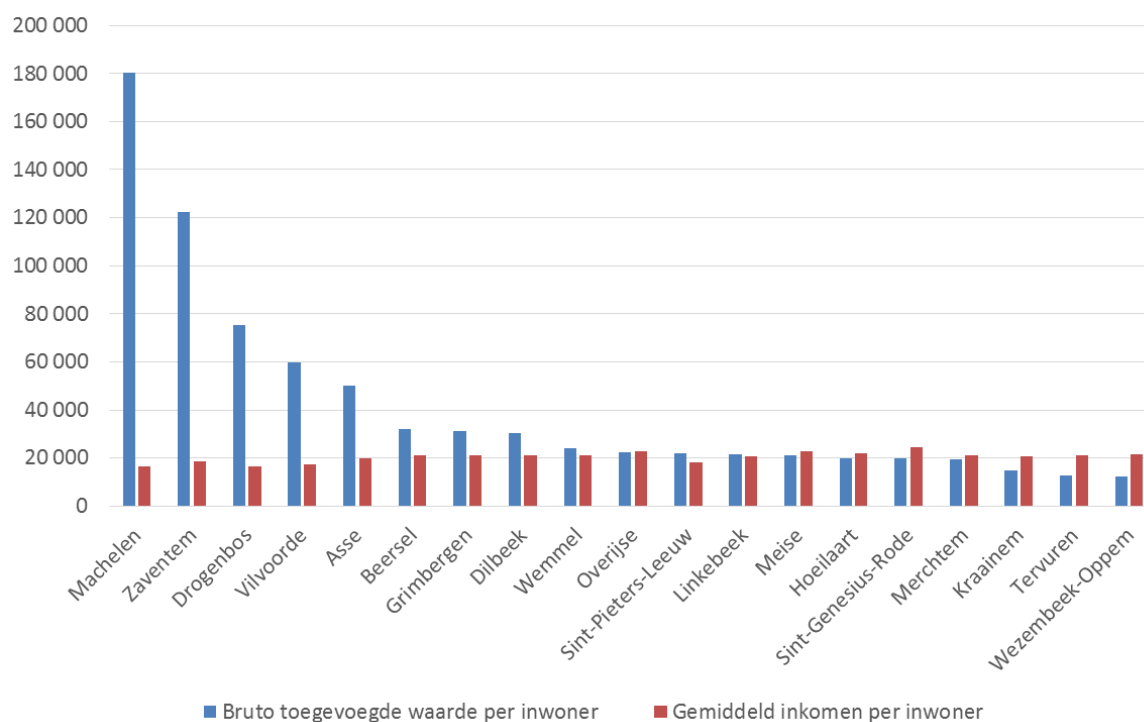
Figuur 16 Aandeel aangiften > 50.000 euro/jaar en < 10.000 euro/jaar, in 2014, in %

Bron: ADS, verwerking DKB-SVR.

De locatie waar welvaart geproduceerd wordt is niet noodzakelijk die waar welvaart verdiend wordt, zoals blijkt uit figuur 16. De topgemeenten qua bruto toegevoegde waarde per inwoner (Machelen, Zaventem, Drogenbos, Vilvoorde en Asse) zijn geen toppers qua netto belastbaar inkomen per inwoner. Er is dus een onderscheid tussen eerder 'werkgemeenten' en eerder 'residentiële gemeenten'.

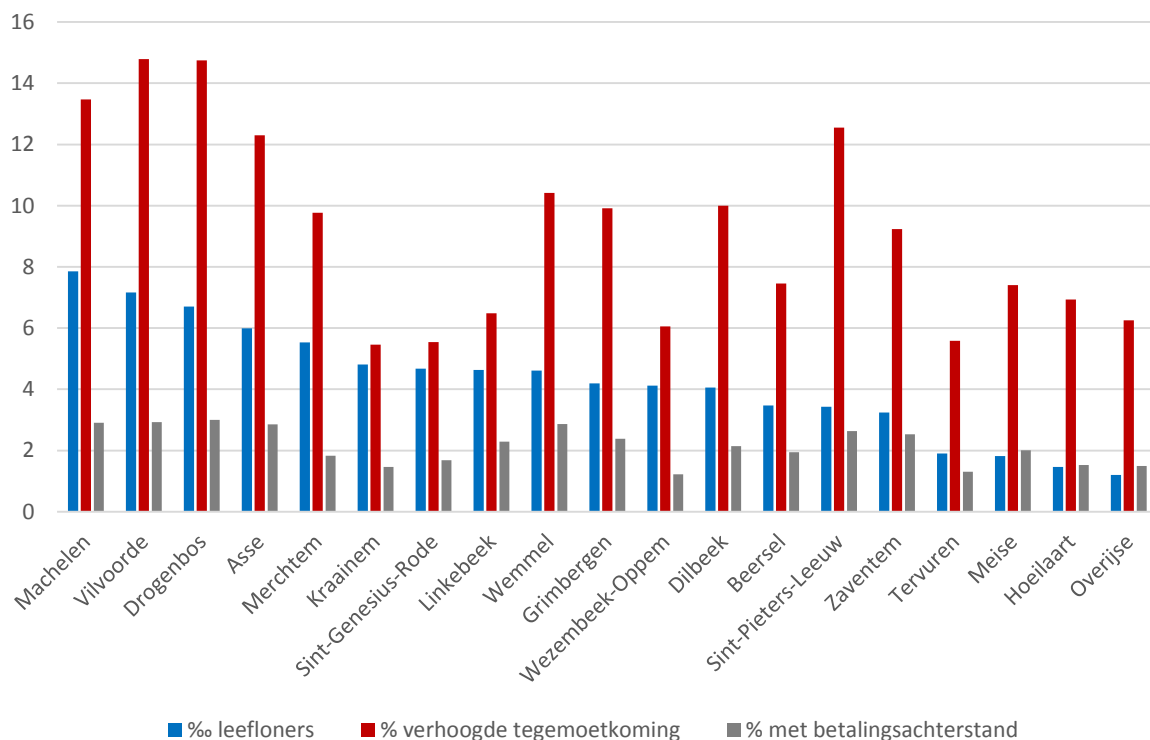
Figuur 17 Bruto toegevoegde waarde en gemiddeld netto belastbaar inkomen per inwoner in de gemeenten van de Vlaamse Rand, in 2014, in euro

Bron: INR, RSZ, ADS, verwerking SVR.

Een gelijkaardig beeld wordt verkregen als gekeken wordt naar het aandeel (equivalent) **leefloners** toegekend door de OCMW's. Er wonen relatief veel leefloners ($\geq 0,6\%$ van de bevolking) in Machelen, Vilvoorde, Drogenbos en Asse. Het gemiddelde voor de Vlaamse Rand bedroeg $0,4\%$ in 2016. Dat is iets lager dan het Vlaamse gemiddelde ($0,5\%$) en veel lager dan het Brusselse gemiddelde ($3,5\%$). Dezelfde 4 gemeenten scoren ook het hoogst als het gaat om het aandeel personen met een **verhoogde tegemoetkoming** in de ziekteverzekering en het aandeel door de Kredietcentrale van de Nationale Bank geregistreerde personen met **betalingsachterstand**. Bij de verhoogde tegemoetkoming scoort ook Sint-Pieters-Leeuw relatief hoog, bij de personen met betalingsachterstand is dat het geval in Sint-Pieters-Leeuw en Wemmel. Net als bij de leefloners ligt het aandeel personen met een verhoogde tegemoetkoming in de Vlaamse Rand ($9,7\%$) onder het Vlaamse en Brusselse gemiddelde (respectievelijk $13,7\%$ en $26,4\%$). Bij de personen met betalingsachterstand is er geen verschil tussen het Vlaamse gemiddelde en dat van de Vlaamse Rand (telkens $2,2\%$), maar wel nog steeds met het Brusselse gemiddelde ($4,3\%$).

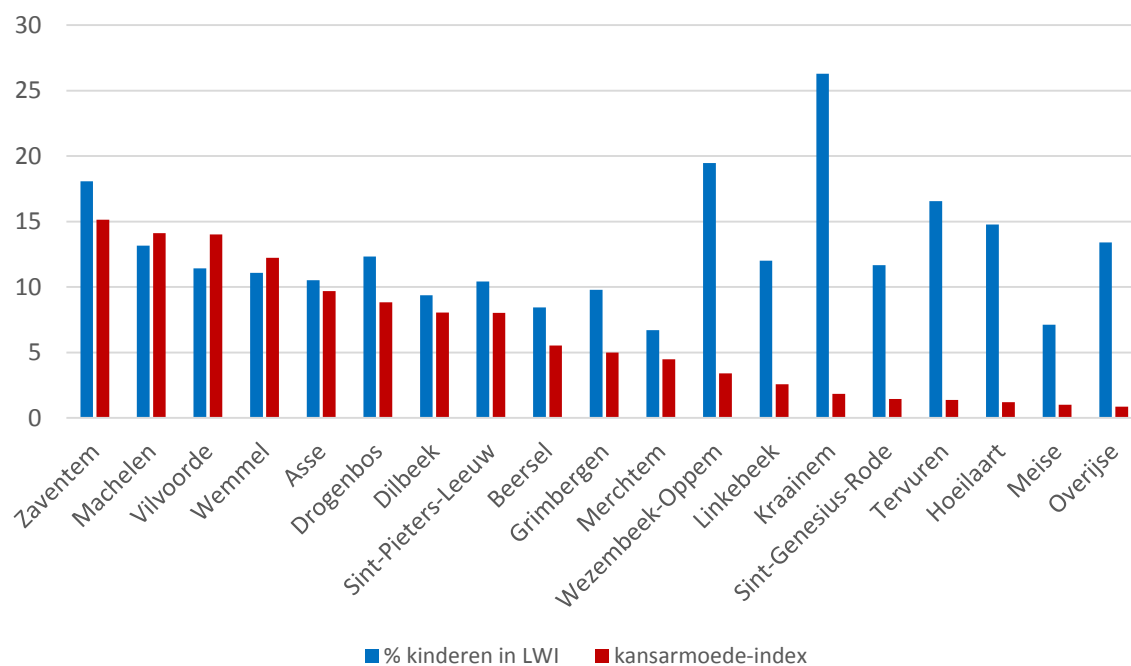
Figuur 18 Aandeel (equivalent) leefloners, aandeel personen met verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering (in %) en aandeel met betalingsachterstand geregistreerde personen (in %) in de gemeenten van de Vlaamse Rand, in 2016, per 1.000 inwoners

Bron: POD MI, KSZ, NBB, ADS, verwerking DKB-SVR.

Ook bij de **kansarmoede-index** van Kind en Gezin – die verschillende aspecten van de armoedesituatie van kinderen zoals het maandinkomen van het gezin, de opleiding en de arbeidssituatie van de ouders, de ontwikkeling van de kinderen, de huisvesting en de gezondheidssituatie van het gezin tegelijk in rekening brengt - scoren Machelen, Vilvoorde, Drogenbos en Asse relatief hoog. Dat is ook het geval met Zaventem en Wemmel. Een heel ander beeld wordt verkregen bij het aandeel kinderen in gezinnen waar niet of nauwelijks wordt gewerkt. Daar scoren rijkere gemeenten als Kraainem, Wezembeek-Oppem en Tervuren het hoogst. Dat heeft te maken met het feit dat in deze gemeenten een behoorlijk aandeel van de bevolking werkt voor een internationale organisatie of onderneming die geen bijdragen verschuldigd is aan de Belgische sociale zekerheid en daardoor door de KSZ niet beschouwd wordt als werkend. Daardoor ligt het aandeel kinderen in een gezin met **zeer lage werkintensiteit** in de Vlaamse Rand (12,3%) ook boven het Vlaamse gemiddelde (10,6%). In het Brusselse Gewest ligt dat aandeel nog wel heel wat hoger (33,7%).

Figuur 19 Aandeel kinderen in een gezin met zeer lage werkintensiteit (<0,2) in % en kansarmoede-index van Kind en Gezin in de gemeenten van de Vlaamse Rand, in 2015

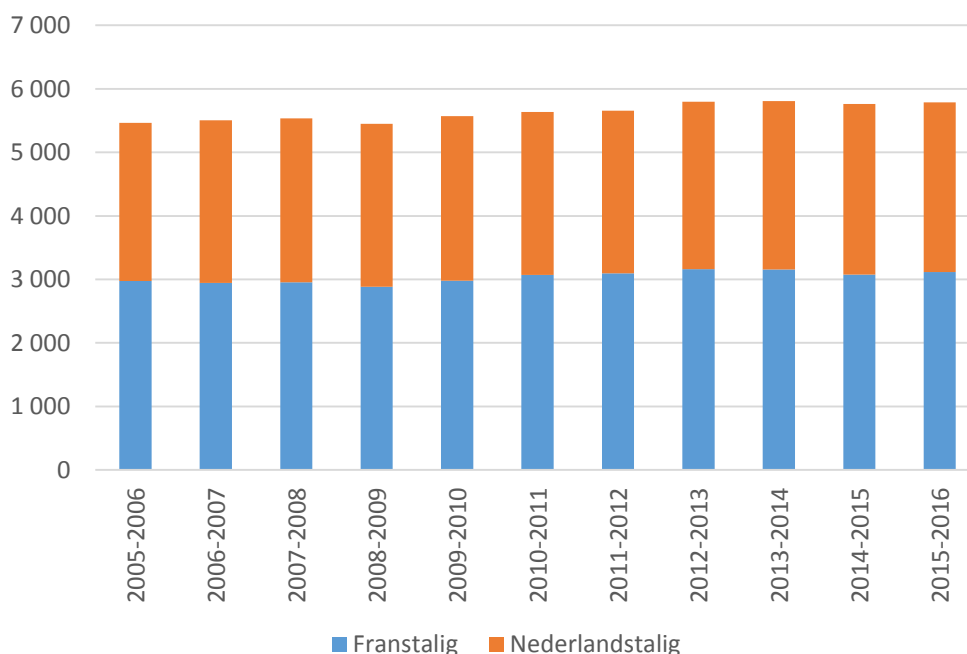

5. ONDERWIJS

Bij het schetsen van de onderwijssituatie in de Vlaamse Rand kijken we naar de leerlingen die er wonen.

Kleuter- en lager onderwijs vormen samen het **basisonderwijs** in Vlaanderen. Tijdens het schooljaar 2015-2016 volgen er in de Vlaamse Rand 35.872 leerlingen Nederlandstalig basisonderwijs, waarvan 13.674 kleuteronderwijs en 22.198 lager onderwijs. In de faciliteitengemeenten geldt een specifieke regeling voor het basisonderwijs. Inwoners die het Frans als moedertaal hebben, kunnen er hun kinderen naar een Franstalige basisschool in hun gemeente of een andere faciliteitengemeente sturen. Zo volgen er in 2015-2016 3.114 scholieren uit de 6 faciliteitengemeenten les in het Franstalig onderwijs en zitten er 2.671 leerlingen in het Nederlandstalig onderwijs. In vergelijking met het schooljaar 2005-2006 is het aantal leerlingen overwegend gestegen in zowel het Frans- als Nederlandstalig basisonderwijs in de faciliteitengemeenten. Ook in de niet-faciliteitengemeenten is het aantal scholieren in het Nederlandstalig basisonderwijs het afgelopen decennium globaal gezien toegenomen.

Figuur 20 Leerlingen in het Franstalig* en Nederlandstalig** basisonderwijs in de faciliteitengemeenten, schooljaar 2005-2006 tot 2015-2016, in aantal

* Er wordt enkel gewoon Franstalig onderwijs georganiseerd door de Vlaamse overheid.

** Zowel gewoon als buitengewoon onderwijs.

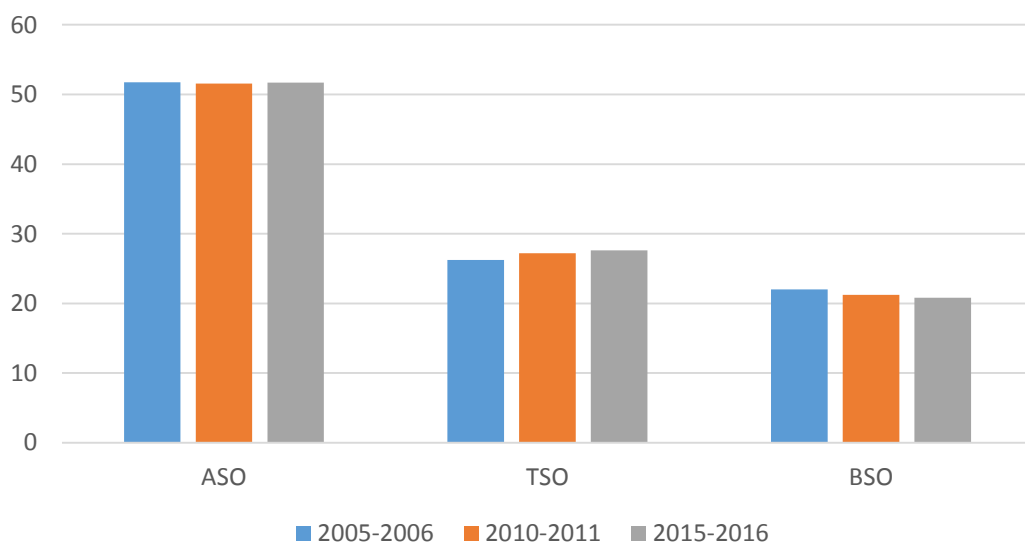
Bron: Departement Onderwijs en Vorming, bewerking SVR.

Van het aantal leerlingen dat in het schooljaar 2015-2016 gewoon Nederlandstalig lager onderwijs volgt in de Vlaamse Rand heeft 58,5% Nederlands als **thuis taal**. In de faciliteitengemeenten als geheel (38,9%) ligt het aandeel beduidend lager dan in de groep randgemeenten zonder taalfaciliteiten (60,1%). Ook tussen de individuele randgemeenten onderling verschillen de aandelen aanzienlijk gaande van 23,7% (Drogenbos) tot 80,6% (Merchtem).

In vergelijking met het gewoon lager onderwijs heeft een hoger aandeel van de leerlingen (68,4%) dat naar het **voltijds gewoon secundair onderwijs** in de Vlaamse Rand gaat, Nederlands als thuis taal. Ook hier zijn er verschillen tussen de cluster van de faciliteitengemeenten (51,7%) en de groep van de niet-faciliteitengemeenten (69,7%) in de Vlaamse Rand en ook tussen de randgemeenten onderling zijn er behoorlijke verschillen.

In het voltijds gewoon secundair onderwijs volgt de meerderheid van de scholieren (6.772) uit de 19 randgemeenten de onderwijsvorm Algemeen Secundair Onderwijs (ASO) in het schooljaar 2015-2016. Daarnaast kiezen 3.612 leerlingen voor het Technisch Secundair Onderwijs (TSO) en 2.720 scholieren voor het Beroeps Secundair Onderwijs (BSO). In vergelijking met het schooljaar 2005-2006 is het aandeel leerlingen in het ASO quasi hetzelfde gebleven. In het TSO daarentegen is het aandeel scholieren iets gestegen en in het BSO is het aandeel leerlingen lichtjes gedaald.

Figuur 21 Aandeel leerlingen in het voltijds gewoon secundair onderwijs verdeeld over ASO, BSO en TSO in de Vlaamse Rand, schooljaar 2005-2006, 2010-2011 en 2015-2016, in %

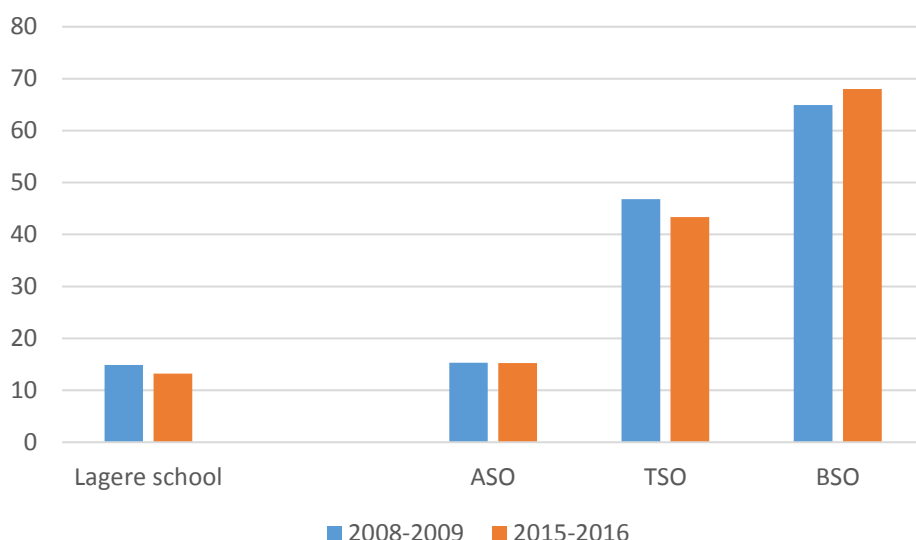

Bron: Departement Onderwijs en Vorming, bewerking SVR.

De laatste jaren treedt er in de Vlaamse Rand een gestage afname van de **schoolse vertraging** in het Nederlandstalig gewoon lager onderwijs op. Waar in 2010-2011 nog 14,9% van de leerlingen 1 jaar of meer schoolse achterstand opliep, is dat in 2015-2016 13,2%. In de faciliteitengemeenten is de schoolse achterstand lager (8,4%) en in de niet-faciliteitengemeenten iets hoger (13,6%) dan gemiddeld genomen in de 19 randgemeenten. Vilvoorde kent de hoogste score schoolvertraging (21,7%); in Linkebeek daarentegen is de schoolse achterstand vrij beperkt (2,1%).

Op vlak van schoolse vertraging komen er binnen het secundair onderwijs grote verschillen naar onderwijsvorm voor. Ook in de Vlaamse Rand is dat het geval. Het aandeel leerlingen met een schoolse achterstand is er in 2015-2016 het grootst in het BSO (68%) dat op enige afstand wordt gevolgd door het TSO (43,4%). In het ASO is de schoolse vertraging minder uitgesproken met 15,3%. De schoolse achterstand is tussen 2008-2009 en 2015-2016 in het BSO toegenomen, in het TSO afgenomen en in het ASO stabiel gebleven. Tussen de gemeenten in de Vlaamse Rand onderling zijn er (aanzienlijke) verschillen.

Figuur 23 Leerlingen met schoolse vertraging in het lager onderwijs en in verschillende onderwijsvormen van het secundair onderwijs in de Vlaamse Rand, schooljaar 2008-2009 en 2015-2016, in %

Bron: Departement Onderwijs en Vorming, bewerking SVR.

Volgens de eerste ramingen zijn er in 2016-2017 in de Vlaamse Rand 6.329 unieke inschrijvingen voor **Nederlands tweede taal** en 434 voor Alfabetisering Nederlands tweede taal. Dat is respectievelijk 8,4% en 47,2% meer dan in 2013-2014. Zowel voor Nederlands tweede taal als voor Alfabetisering Nederlands tweede taal woont de grootste groep cursisten in Vilvoorde.

6. CULTUUR

In 2016 waren er volgens de UITdatabank 139 **activiteiten in de vrijetijdsfeer** per 10.000 inwoners in de Vlaamse Rand. Dit is minder dan in het Vlaamse Gewest en de provincie Vlaams Brabant, met respectievelijk 242 en 203 activiteiten per 10.000 inwoners. In de faciliteitengemeenten ligt het aandeel activiteiten beduidend lager dan in de niet- faciliteitengemeenten. In Drogenbos en Wezembeek-Oppeem werd met minder dan 50 activiteiten per 10.000 inwoners zelfs het laagste aandeel activiteiten geregistreerd. In de niet-faciliteitengemeenten liggen de aandelen een pak hoger en springen Beersel, Hoeilaart, Machelen en Meise in het oog met meer dan 200 activiteiten per 10.000 inwoners. Het aandeel activiteiten is de afgelopen 10 jaar gestaag aan het toenemen. De cijfers geven echter geen volledig beeld van alle activiteiten in de vrijetijdssfeer door een mindere bekendheid van de UITdatabank bij Franstalige verenigingen en geen verplichting van de registratie van activiteiten.

Het **aandeel leners van boeken in Nederlandstalige openbare bibliotheken** ligt lager in de Vlaamse Rand dan in het Vlaamse Gewest en ook Vlaams-Brabant. De cijfers liggen lager in de faciliteitengemeenten dan in de niet-faciliteitengemeenten. Dit komt omdat een aantal gemeenten er niet beschikken over een erkende bibliotheek. Deze cijfers zeggen natuurlijk niets over leesgedrag. Er zijn andere en steeds meer kanalen en mogelijkheden om boeken te lezen.

7. WELZIJN

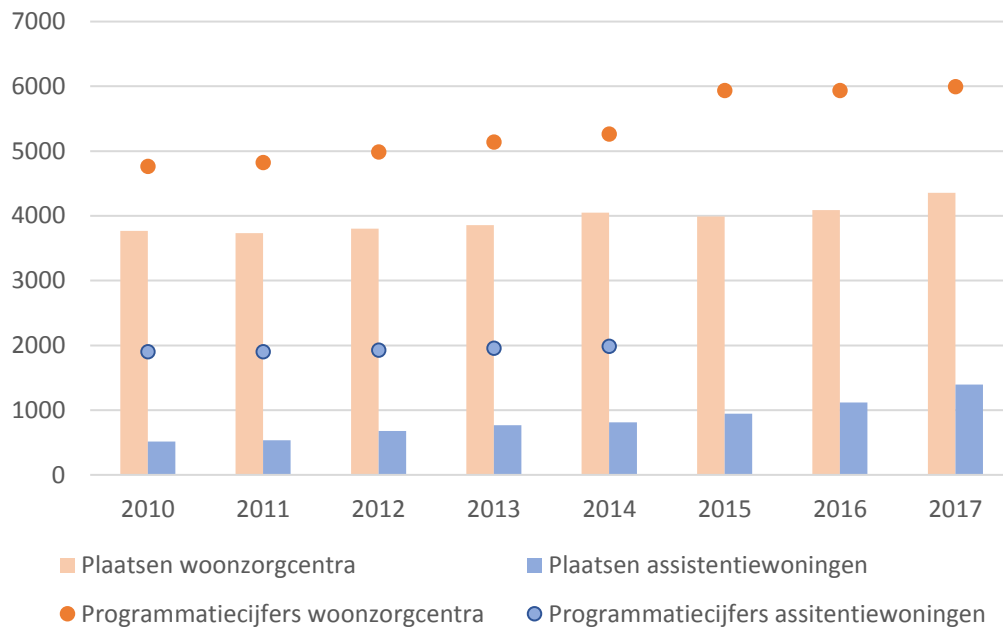
In de ouderenzorg zijn er meerdere types van opvang en zorg mogelijk.

In de residentiële sfeer erkent de Vlaamse Gemeenschap **woonzorgcentra** en **assistentiewoningen**. Het aanbod is afhankelijk van de programmatiecijfers die gerelateerd zijn aan de leeftijdsstructuur van een gemeente maar die ook afhankelijk zijn van het initiatief van privépersonen, organisaties of lokale overheden (gemeente, OCMW, ...). Het programmatiecijfer voor assistentiewoningen werd sinds 2014 niet meer geüpdatet.

In 2017 heeft de Vlaamse Rand op basis van de programmatienormen nood aan 5.990 plaatsen in woonzorgcentra en lag het programmatiecijfer voor assistentiewoningen in 2014 op 1.982 plaatsen. Deze streefcijfers werden niet behaald (zie figuur 24). In 2017 waren er 4.358 erkende plaatsen in woonzorgcentra en 1.393 erkende plaatsen in assistentiewoningen, met andere woorden een tekort van respectievelijk 1.845 plaatsen in woonzorgcentra in 2017 en een tekort van 589 plaatsen in de

assistentiewoningen ten opzichte van het programmatiecijfer van 2014. Ook in het Vlaamse Gewest werden de programmatiecijfers niet behaald.

Figuur 24 Programmatie en erkenning van plaatsen in ouderenzorg in de Vlaamse Rand, 2010-2016, in aantal plaatsen

Bron: Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid, bewerking SVR.

Tussen de gemeenten onderling zijn er grote verschillen. Drogenbos is de enige gemeente waar er meer plaatsen in woonzorgcentra en assistentiewoningen zijn dan geprogrammeerd. In de overige gemeenten is er een tekort aan plaatsen in de woonzorgcentra. Het gaat hier om door de Vlaamse Gemeenschap erkende plaatsen.

Naast het residentiële aanbod bestaat er een extramuraal aanbod. Er kan aan huis beroep gedaan worden op professionele **gezinszorg**. In 2015 werd gemiddeld 121,8 uren gezinszorg gepresteerd per 100 inwoners. Dit is een lichte daling ten opzichte van 2014. Ten opzichte van het Vlaamse Gewest (248,3 uren) en Vlaams-Brabant (222,5 uren) is dit een zeer laag cijfer. Het gemiddeld aantal uren gezinszorg in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest is nog kleiner met 48,4 uren per 100 inwoners.

Het aandeel **gerechtigden in de zorgverzekering** geeft een idee hoeveel zorgbehoevende 65-plussers er zijn. In 2015 lag het aandeel zorgbehoevend op 51,5 zorgbehoevend per 1.000 65-plussers. Dit aandeel ligt een pak hoger in het Vlaamse Gewest (98,2 per 1.000 65-plussers). Er

bestaan grote verschillen tussen de gemeenten onderling. Het aandeel is het hoogst in Asse (>80) en het laagst in Kraainem en Sint-Genesius-Rode (< 30).

Ook naar kinderen toe is er een gespecialiseerd aanbod aanwezig in de Vlaamse Rand. In 2014 waren er 4.743 **plaatsen in de opvang van baby's en peuters** en 962 opvangplaatsen voor **schoolgaande kinderen**.

We moeten dit aanbod relateren aan de doelgroep namelijk aan kinderen van 0 tot en met 2 jaar voor de opvang voor baby's en peuters en van 3 tot en met 11 jaar voor de opvang van schoolgaande kinderen. De ambitie van de Vlaamse overheid is om tegen 2020 50 opvangplaatsen per 100 kinderen van 0 tot 2 jaar te kunnen aanbieden. In de Vlaamse Rand bedraagt deze ratio in 2014 35,2 plaatsen per 100 kinderen. In het Vlaamse Gewest is er al een aanbod van 40,2 plaatsen per 100 kinderen. Er is in elke gemeente wel kinderopvang beschikbaar maar het aanbod aan Nederlandstalige kinderopvang is laag (<30 plaatsen per 100 kinderen) in Beersel, Sint- Pieters-Leeuw, Grimbergen en Vilvoorde.

Op 1 april 2014 trad het nieuwe decreet kinderopvang baby's en peuters van 20 april 2012 in werking met als doel de kinderopvang professioneler en duidelijker te maken. Dit zorgt ervoor dat de cijfers rond de opvang van baby's en peuters vandaag niet meer te vergelijken zijn met die van 2014 en eerder. In 2016 waren 5.135 plaatsen oftewel 37 plaatsen per 100 kinderen in de opvang in de Vlaamse Rand. In de faciliteitengemeenten (45 plaatsen per 100 kinderen) ligt het aandeel plaatsen hoger dan in de niet-faciliteitengemeenten (36 plaatsen per 100 kinderen). Vooral in Dilbeek, Drogenbos, Sint-Pieters-Leeuw en Vilvoorde is het aanbod beperkt met minder dan 30 plaatsen per 100 kinderen. Enkel in Kraainem (58 plaatsen per 100 kinderen) en in Overijse (52 plaatsen per 100 kinderen) zijn er meer dan 50 plaatsen per 100 kinderen.

Wat de opvang voor schoolgaande kinderen betreft komen we in 2014 voor de Vlaamse Rand tot een verhouding van 2,1 plaatsen per 100 kinderen van 3 tot en met 11 jaar. Ook hier stellen we een achterstand vast ten opzichte van het Vlaamse gemiddelde (5,7 plaatsen). Dit kan verklaard worden door het feit dat deze opvang in slechts 6 randgemeenten wordt georganiseerd.

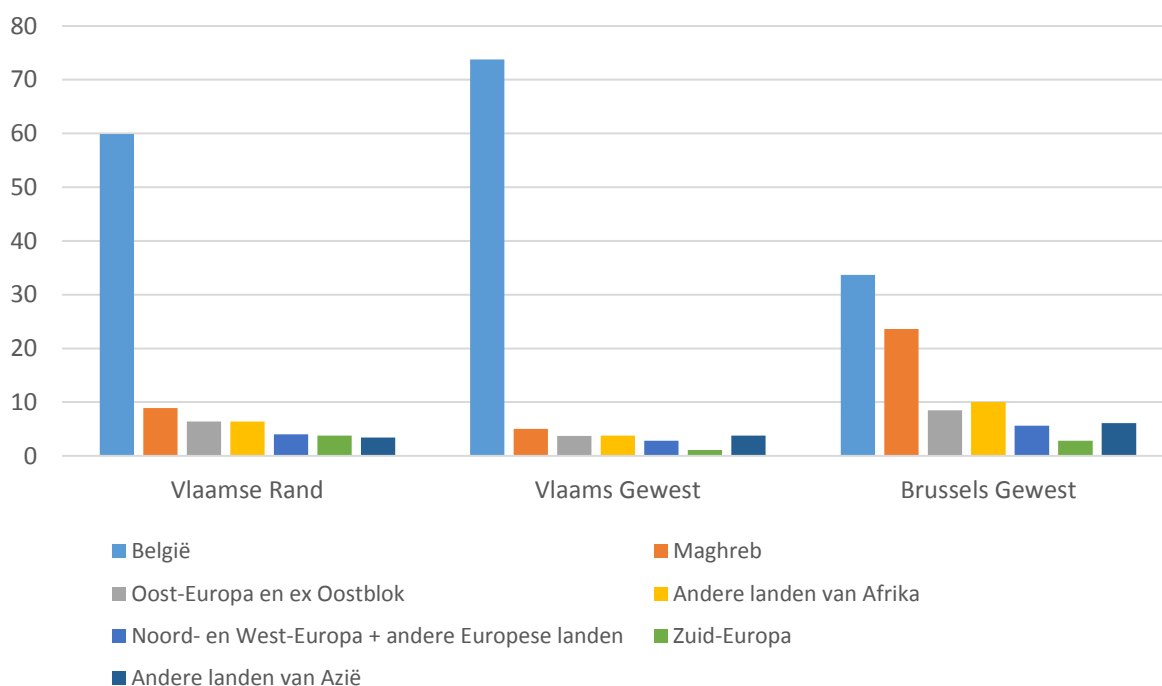
Kind en Gezin registreert bij bezoeken aan jonge gezinnen met baby's de **nationaliteit van de moeder** en de **taal die gebruikt wordt tussen moeder en kind**. Uit deze cijfers (zie figuur 25) blijkt dat in 2015 de meerderheid van de moeders in de Vlaamse Rand, namelijk 59,9%, de Belgische nationaliteit bezit. De tweede grootste groep zijn de moeders met een nationaliteit uit een Magreb

land, zij vertegenwoordigen daarmee 8,9% van de moeders. Dit profiel is vergelijkbaar met dat van moeders in het Vlaamse Gewest, met als verschil dat de groep moeders met een Belgische nationaliteit er met een aandeel van 78,3% groter is. In het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest is er een grotere spreiding van nationaliteiten. Ten opzichte van 2010 is het aandeel moeders met een Belgische nationaliteit in de Vlaamse Rand iets afgenomen.

De meerderheid van de moeders in de Vlaamse Rand praat ofwel Nederlands (33,8%) ofwel Frans (40,2%) met hun kinderen (zie figuur 26). De overige talen komen minder vaak voor. Tussen de Vlaamse Rand enerzijds en het Vlaamse Gewest en Brusselse Hoofdstedelijke Gewest anderzijds zien we grote verschillen. In het Vlaamse Gewest wordt vooral Nederlands met de kinderen gepraat (73,3%), terwijl in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest voornamelijk Frans (33,2%) en Turks, Arabisch of Berbers (25,1%) gesproken wordt.

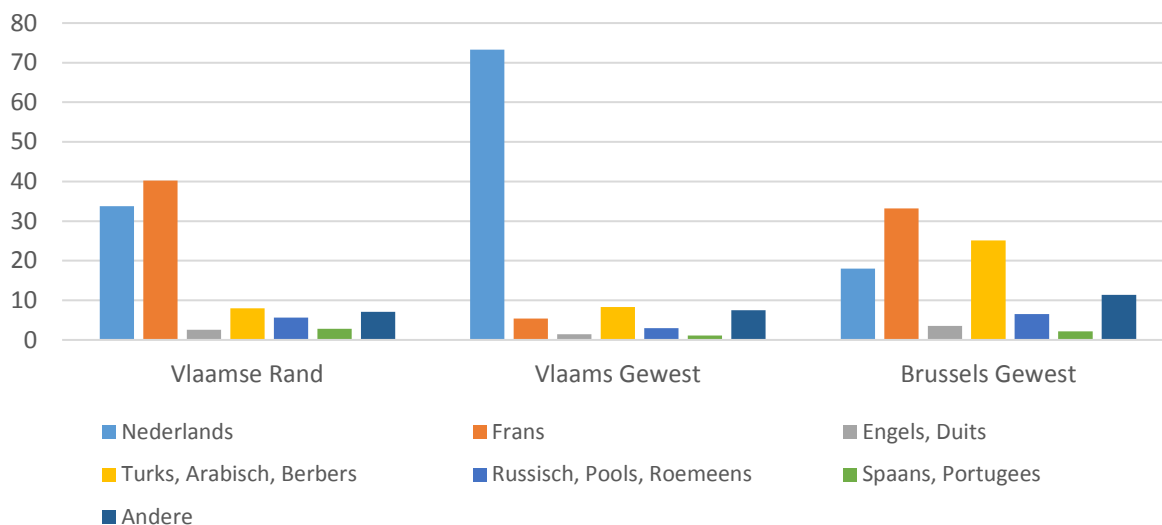
Ten opzichte van 2010 (zie figuur 27) zien we in de Vlaamse Rand dat het aandeel moeders die Nederlands praten met hun kinderen gestaag aan het afnemen is en het aandeel moeders die Frans praten aan het toenemen is. Ook het aandeel moeders die Russisch, Pool of Roemeens met hun kinderen praten is aan het toenemen.

Figuur 25 Nationaliteit van de moeder, in de Vlaamse Rand, het Vlaamse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, in 2015, in %

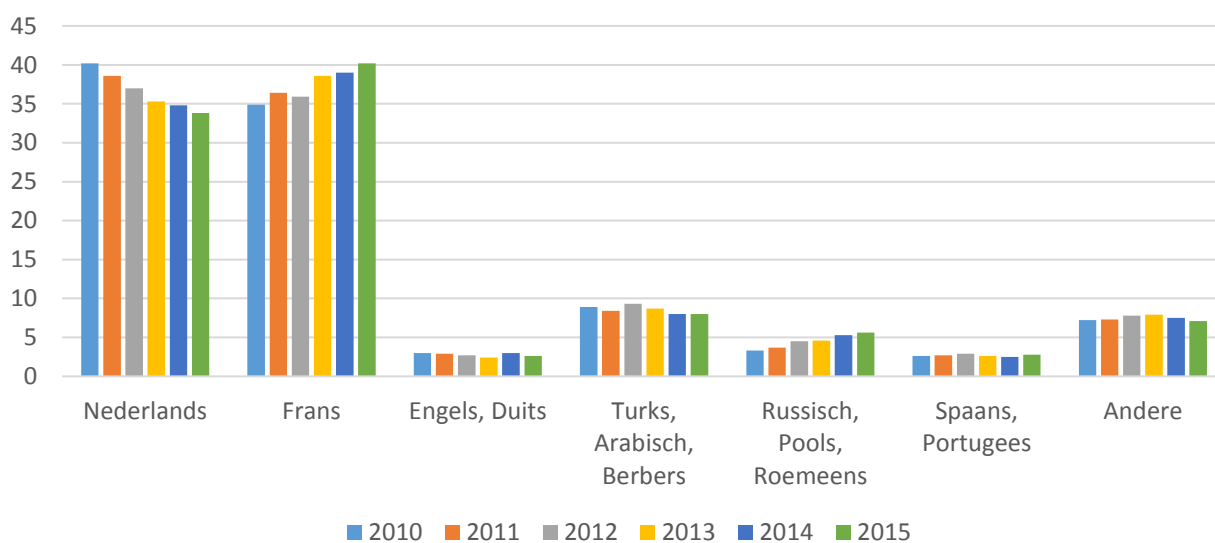
Bron: Kind en Gezin.

Figuur 26 Taal die gebruikt wordt tussen moeder en kind, in de Vlaamse Rand, het Vlaamse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, in 2015, in %

Bron: Kind en Gezin.

Figuur 27 Evolutie van de taal die gebruikt wordt tussen moeder en kind, in de Vlaamse Rand, in 2015, in %

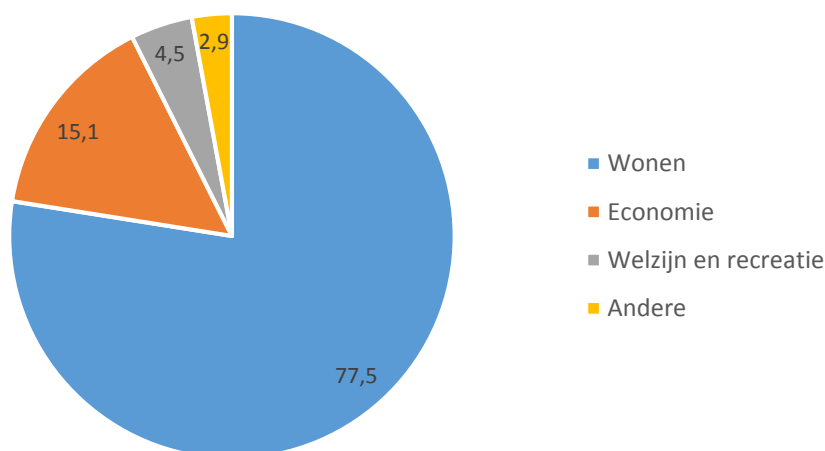
Bron: Kind en Gezin.

8. RUIMTEGEBRUIK EN WONEN

Het aandeel **bebouwde oppervlakte** is in 2016 in de Vlaamse Rand met 27,9% beduidend hoger dan in het Vlaamse Gewest (19,1%) en de provincie Vlaams-Brabant (20,0%). Tussen de gemeenten onderling zijn er grote verschillen. De gemeenten met een hoge bevolkingsdichtheid zijn doorgaans ook degenen met de grootste bebouwde oppervlakte. Meer dan de helft van de oppervlakte van Drogenbos is bebouwd. Ook in Kraainem en Wezembeek-Oppeem is ongeveer de helft van de oppervlakte bebouwd. In Asse, Meise, Merchtem, Sint-Pieters-Leeuw en Tervuren vinden we het kleinste aandeel bebouwde oppervlakte terug (ongeveer 20-23%).

De bebouwde oppervlakte kan opgesplitst worden naar de functie die erop wordt uitgeoefend. Iets meer dan 3/4^e van de bebouwde oppervlakte in de Vlaamse Rand wordt in 2016 ingenomen door de **woonfunctie** (zie figuur 27). De overige ruimte wordt gebruikt voor de **economische functie** (15,1%) en **welzijn en recreatie** (4,5%).

Figuur 28 Bebouwde oppervlakte in de Vlaamse Rand naar functie, in 2016, in %

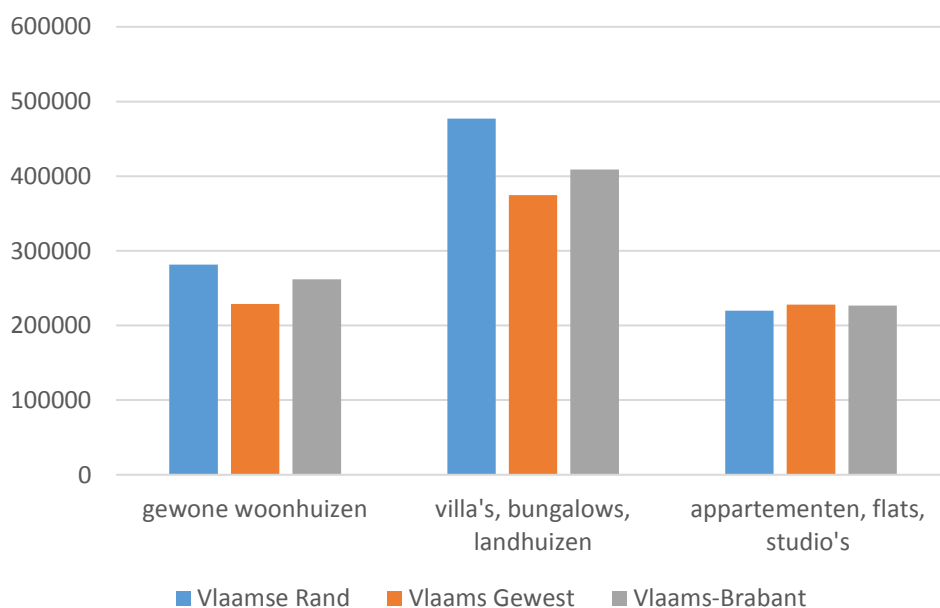

Bron: ADS, bewerking SVR.

De overgrote meerderheid van de gemeenten in de Vlaamse Rand volgen de hierboven beschreven verhouding tussen de 3 functies, met een aantal uitzonderingen. In de gemeenten rond Brussels Airport (Zaventem, Machelen en Vilvoorde) en in het zuidwesten van Brussel (Drogenbos en Sint-Pieters-Leeuw) neemt, in tegenstelling tot de andere gemeenten in de Vlaamse Rand, de economische functie een groter aandeel van de oppervlakte in. Dit kan oplopen tot 55% van de oppervlakte zoals in Drogenbos het geval is.

De gemiddelde prijs voor een woonhuis bedraagt in de Vlaamse Rand in 2016 281.323 euro, die voor appartementen, flats en studio's 219.923 euro en die voor villa's, bungalows en landhuizen 447.264 euro. De **vastgoedprijzen** zijn er gemiddeld hoger dan in het Vlaamse Gewest en in Vlaams-Brabant (zie figuur 28). Enkel de gemiddelde prijs van appartementen is er lager dan in het Vlaamse Gewest en Vlaams-Brabant. Ook tussen de gemeenten onderling zijn er grote verschillen. Het grootste verschil is te vinden tussen faciliteitengemeenten en niet-faciliteitengemeenten. De gemiddelde prijzen voor woonhuizen; appartementen, flats en studio's en villa's, bungalows en landhuizen liggen in de faciliteitengemeenten respectievelijk 68.708 euro, 39.375 euro en 158.716 euro hoger dan in de niet-faciliteitengemeenten. Vooral in Kraainem, Sint-Genesius-Rode en Wemmel is het vastgoed duur. In Sint-Pieters-Leeuw, Machelen en Asse liggen de vastgoedprijzen beduidend lager.

Figuur 29 Gemiddelde vastgoedprijzen in de Vlaamse Rand, het Vlaamse Gewest en Vlaams-Brabant in 2016, in euro

Bron: ADS, bewerking SVR.

De afgelopen 10 jaar is de gemiddelde prijs voor appartementen, flats en studio's het sterkst gestegen met een toename van 38%. Ook de gemiddelde prijs voor een woonhuis is sterk gestegen met 30%. De gemiddelde prijs voor villa's, bungalows en landhuizen is er met 17% beduidend minder sterk toegenomen.

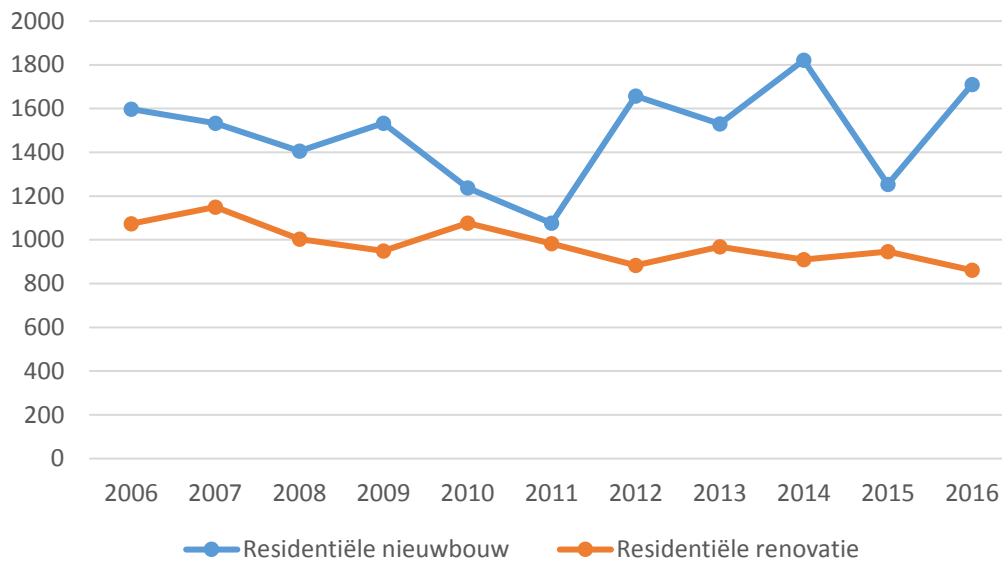
De toename van de vastgoedprijzen is sterker in de niet-faciliteitengemeenten, waar de vastgoedprijzen lager liggen. De gemiddelde prijs voor een woonhuis is er met 31% gestegen en de gemiddelde prijs voor villa's, bungalows en landhuizen is er met 20% gestegen ten opzichte van respectievelijk 25% en 13% in de faciliteitengemeenten. Enkel de prijzen voor appartementen, flats en studio's is in de faciliteitengemeenten met 42% sterker gestegen dan in de niet-faciliteitengemeenten waar ze met 37% zijn toegenomen.

De gemiddelde prijs voor **bouwgrond** is in 2014 met 246.124 euro oftewel 202 euro/m² beduidend hoger dan in het Vlaamse Gewest en Vlaams-Brabant. De hoogste prijzen werden geregistreerd in Kraainem (<450 euro/m²), de laagste in Merchtem en Grimbergen (<180 euro/m²). Ten opzichte van 2006 is de gemiddelde prijs voor een bouwgrond in de Vlaamse Rand met 26% gestegen. In Dilbeek, Grimbergen en Machelen werd een daling van de prijzen genoteerd.

In de Vlaamse Rand werden in 2016 189 **niet-residentiële vergunningen** uitgereikt. Iets minder dan de helft daarvan was bestemd voor renovaties (45%) en iets meer dan de helft (55%) voor nieuwbouw. Ten opzichte van 2006 is het aantal vergunningen stabiel gebleven net als de verhouding tussen nieuwbouw en renovatie.

De meerderheid van de **residentiële vergunningen** is bestemd voor nieuwbouw en een kleiner aantal voor renovaties (zie figuur 30). Binnen de residentiële nieuwbouw waren 1.169 vergunningen voor de bouw van flats en een kleiner aantal, namelijk 541, voor de bouw van eengezinswoningen. In totaal werden 861 vergunningen uitgereikt voor renovatie. Sinds 2006 kent het aantal vergunningen voor nieuwbouw een schommelend verloop. In 2015 was er een daling in het aantal vergunningen voor residentiële nieuwbouw. Dit aantal ligt in 2016 echter weer op hetzelfde niveau als in 2014. Het aantal vergunningen voor residentiële renovatie neemt sinds 2006 geleidelijk af.

Figuur 30 Residentiële nieuwbouw en renovatie in de Vlaamse Rand, van 2006-2016, in aantal vergunningen.

Bron: ADS, bewerking SVR.

De Vlaamse Rand telt in 2016 6.685 **sociale wooneenheden**, waarvan 3.776 appartementen en 2.909 woonhuizen. Het aantal sociale wooneenheden is rond 2008-2010 beginnen afnemen, maar de laatste jaren is hun aantal weer aan het stijgen.

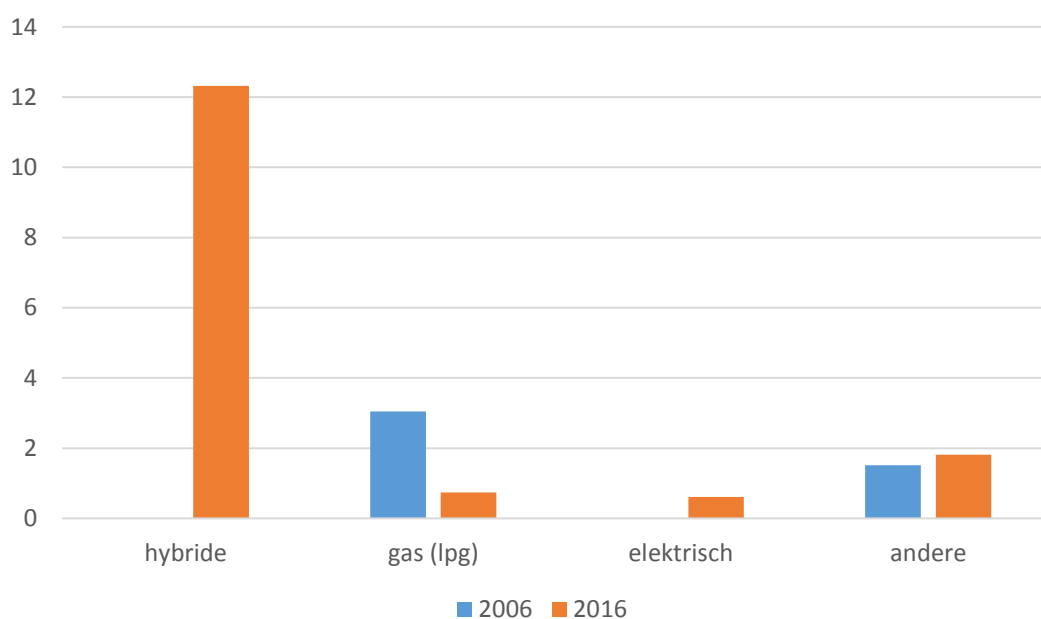
In 2015 staan er 782 panden leeg volgens het **leegstandsregister**. Het grootste aantal leegstaande panden kan worden teruggevonden in Dilbeek, Sint-Pieters-Leeuw en Asse.

9. MOBILITEIT

In 2016 telt de Vlaamse Rand gemiddeld 780 **personenwagens** per 1.000 inwoners. In vergelijking met het Vlaamse Gewest en Vlaams-Brabant is dit een hoog cijfer. Het Vlaamse Gewest telde in datzelfde jaar 532 voertuigen per 1.000 inwoners en Vlaams-Brabant 624 voertuigen per 1.000 inwoners. Een verklaring voor de hoge cijfers in de Vlaamse Rand kan de aanwezigheid van leasingmaatschappijen van wagens zijn. Voornamelijk in Zaventem maar ook in Machelen ligt het aandeel wagens abnormaal hoog. Het aandeel voertuigen is in alle regio's de laatste 10 jaar toegenomen.

De wagens, die in de Vlaamse Rand geregistreerd zijn, kunnen onderverdeeld worden naar **brandstoftype**. De meerderheid van de wagens zijn ofwel diesel- ofwel benzine wagens. In 2016 waren er 527 dieselwagens en 237 benzine wagens per 1.000 inwoners. Het aandeel dieselwagens is daarmee sterk gestegen ten opzichte van 2006, toen er 432 dieselwagens per 1.000 inwoners waren. Het aandeel benzine wagens is in dezelfde periode van 292 naar 237 wagens per 1.000 inwoners gedaald. Naast deze 2 soorten brandstoftype bestaan er nog een aantal andere opties, zie figuur 31. Ten opzichte van 2006 is voornamelijk de aanwezigheid van hybridewagens gestegen. Ook de elektrische wagen en andere types van wagen zijn licht toegenomen. Het aandeel wagens dat op gas rijdt is afgenomen.

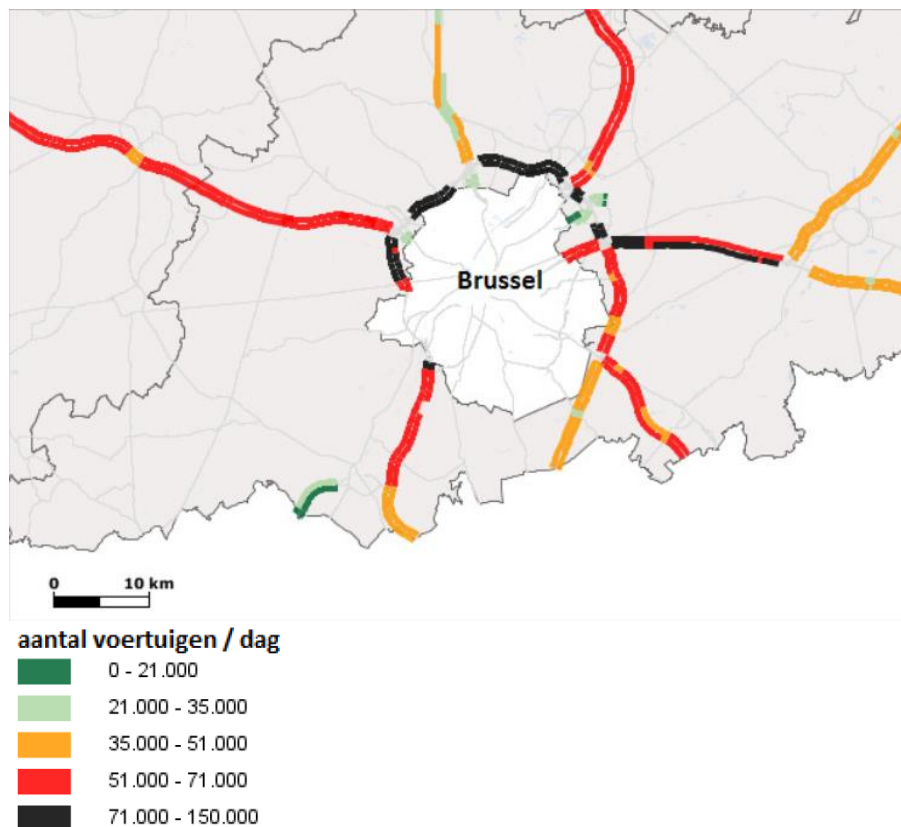
Figuur 31 Indeling van de personenwagens in de Vlaamse Rand naar brandstoftype (zonder diesel- en benzine wagens), in 2006 en 2016, per 1.000 inwoners

Bron: ADS, bewerking SVR.

De mobiliteit in de Vlaamse Rand wordt sterk beïnvloed door de aanwezigheid van de Brusselse Ring (R0). Uit kaart 4 blijkt dat voornamelijk de noordrand van de Vlaamse Rand zwaar belast wordt. Dagelijks (op een werkdag) passeren er gemiddeld 71.000 tot 150.000 voertuigen wat tot de hoogste **verkeersvolumes** in Vlaanderen behoort. Ten oosten en ten zuiden van Brussel is de druk minder groot.

Kaart 4 Gemiddeld aantal voertuigen per dag, werkdagen exclusief schoolvakanties, in aantal voertuigen per dag, in 2016

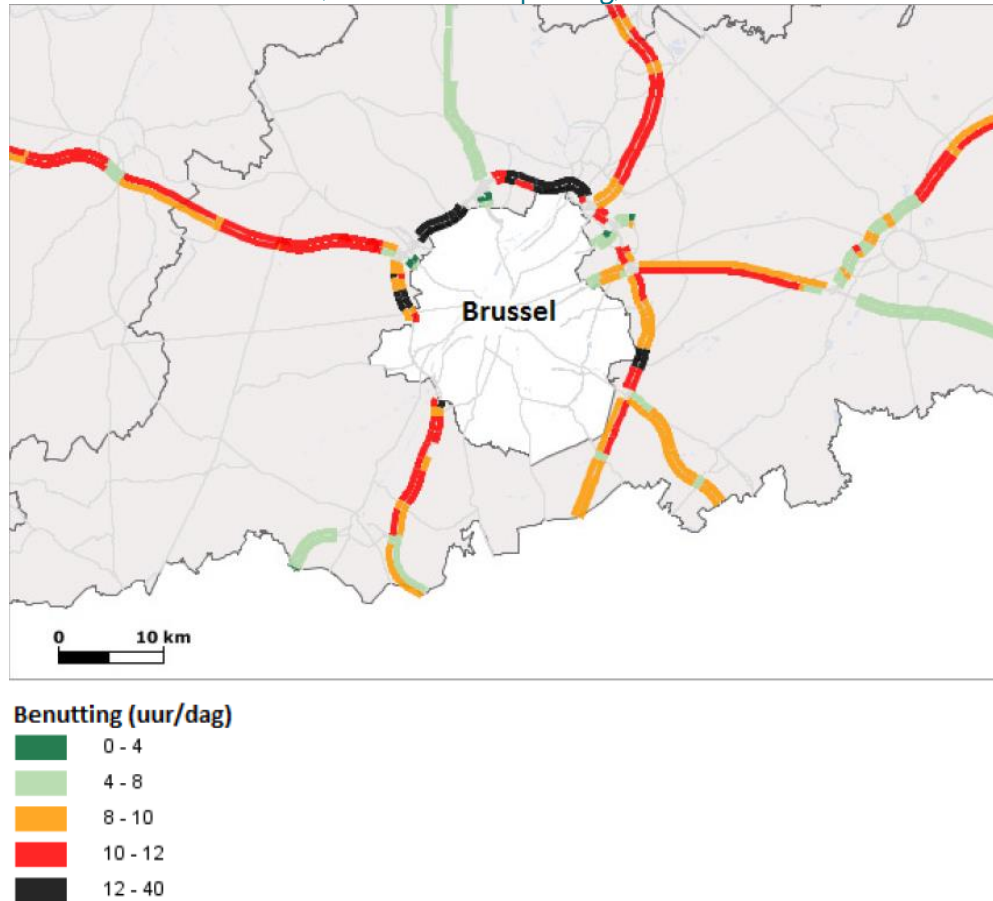

Bron: Verkeerscentrum

Om zicht te krijgen op de mate waarin verkeersvolumes problemen kunnen veroorzaken moeten we de **verzadigingsgraad** bekijken. Verkeersvolumes zijn immers misleidend in die zin dat die geen rekening houden met het aantal beschikbare rijstroken, dat verschilt van weg tot weg. De verzadigingsgraad wordt uitgedrukt in hoeveel uur per dag de volledige beschikbare capaciteit nodig is om de huidige dagvolumes te kunnen verwerken. In de literatuur wordt een drempel van 10 uur gehanteerd als verzadigingsdrempel. Kaart 5 toont dat ondanks het grote aantal rijstroken de noordrand van Brussel een zeer hoge verzadigingsgraad kent (12-40 uur/dag). Het Verkeerscentrum spreekt bij een verzadigingsgraad groter dan 12 uur per dag over een uiterst hoge mate van verzadiging. Vergelijkbare wegen in Vlaanderen zijn de R1, de E318 Antwerpen -

Ranst, de E19 Mechelen-Noord - Kontich, de E40 Wetteren –Merelbeke en de E17 Beervelde – Destelbergen. De oost- en zuidrand van Brussel kennen een lagere verzadigingsgraad.

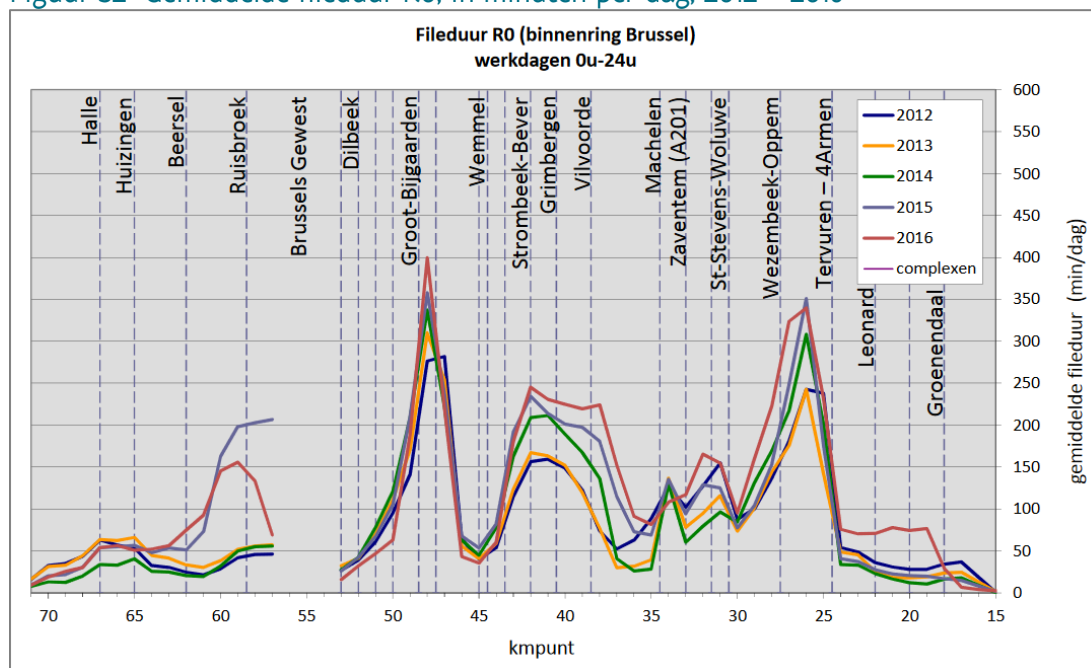
Kaart 5 Gemiddelde verzadigingsgraad of relatieve benutting per wegsegment, werkdagen exclusief schoolvakanties, in aantal uren per dag, in 2016

Bron: Verkeerscentrum

Ten opzichte van 2012 is de verkeersdrukke op de meeste plaatsen op de R0 enkel toegenomen (zie figuur 32). Vooral Groot-Bijgaarden (Dilbeek), Wemmel, Grimbergen en Vilvoorde in het noorden en Wezembeek-Oppem in het oosten krijgen het hard te verduren met een **gemiddelde fileduur** die kan oplopen tot 400 minuten per dag.

Figuur 32 Gemiddelde fileduur R0, in minuten per dag, 2012 – 2016

Bron: Verkeerscentrum

In 2016 werden 1.346 **verkeersongevallen** geregistreerd in de Vlaamse Rand. Dat is het laagste cijfer in 10 jaar tijd, met uitzondering van 2013 toen er 1.330 ongevallen werden geregistreerd. Het aandeel **doden, zwaargewonden en lichtgewonden door verkeersongevallen** is ten opzichte van 2011 afgenomen (zie tabel 3). Het aandeel doden en zwaargewonden ligt in de Vlaamse Rand onder het Vlaamse gemiddelde. Het aandeel lichtgewonden ligt er boven.

Tabel 3 Aandeel doden, zwaar- en lichtgewonden in de Vlaamse Rand en het Vlaamse Gewest, per 10.000 inwoners, in 2011 en 2016

		2011	2016
Vlaamse Rand	doden	0,29	0,33
	zwaargewonden	4,09	3,21
	lichtgewonden	45,05	37,75
Vlaams Gewest	doden	0,65	0,47
	zwaargewonden	5,96	4,03
	lichtgewonden	41,87	34,06

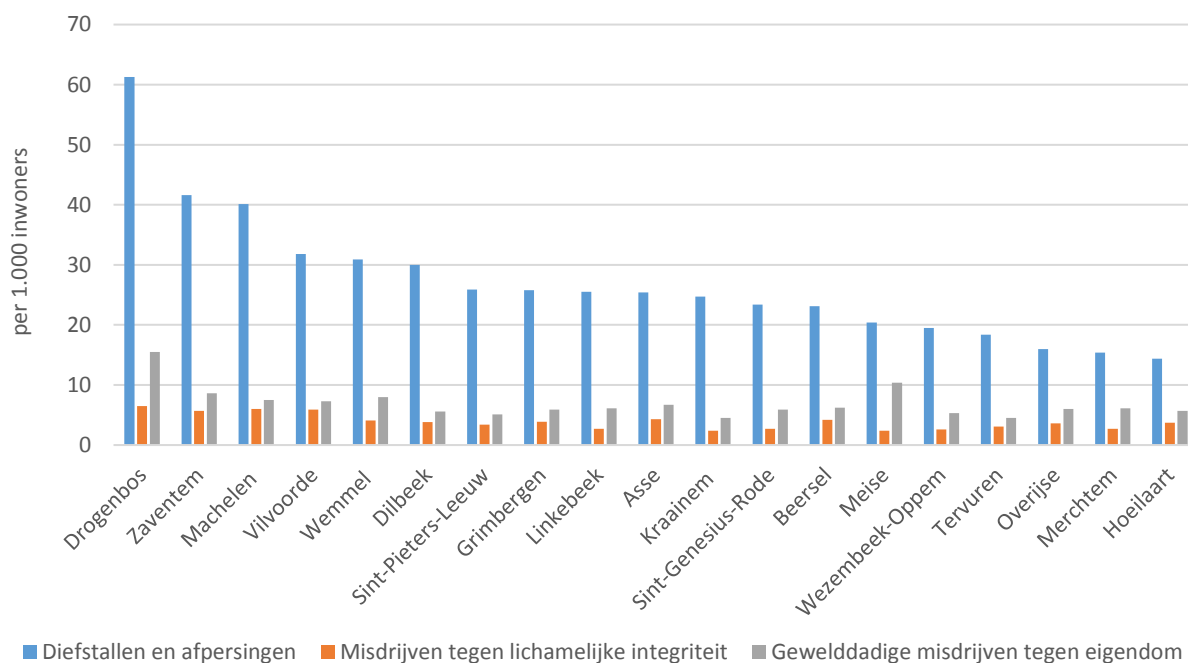
Bron: ADS, bewerking: SVR

10. CRIMINALITEIT

Uit de criminaliteitsstatistieken blijkt dat **diefstallen en afpersingen** een van de meest voorkomende problemen is in de Vlaamse Rand. In 2015 werden gemiddeld 26,8 diefstallen en afpersingen geregistreerd per 1.000 inwoners. Het aandeel **misdrijven tegen lichamelijke integriteit** en het aandeel **gewelddadige misdrijven tegen eigendom** ligt er een pak lager met respectievelijk 4,0 en 6,6 misdrijven per 1.000 inwoners. Deze cijfers zijn vergelijkbaar met de cijfers in het Vlaamse Gewest en in Vlaams-Brabant.

Tussen de gemeenten onderling zijn er grote verschillen (zie figuur 33). Bij het aandeel diefstallen en afpersingen springt Drogenbos in het oog met meer dan 60 registraties per 1.000 inwoners. Ook in Zaventem en Machelen liggen de cijfers aan de hoge kant (>40 per 1.000 inw.). Bij het aandeel misdrijven tegen lichamelijke integriteit en gewelddadige misdrijven tegen eigendom zijn de verschillen tussen de gemeenten minder uitgesproken. Wat verder opvalt is dat enkel in Drogenbos en Meise het aandeel gewelddadige misdrijven tegen eigendom groter is dan 10 registraties per 1.000 inwoners.

Figuur 33 Criminaliteitscijfers, in 2015, per 1.000 inwoners

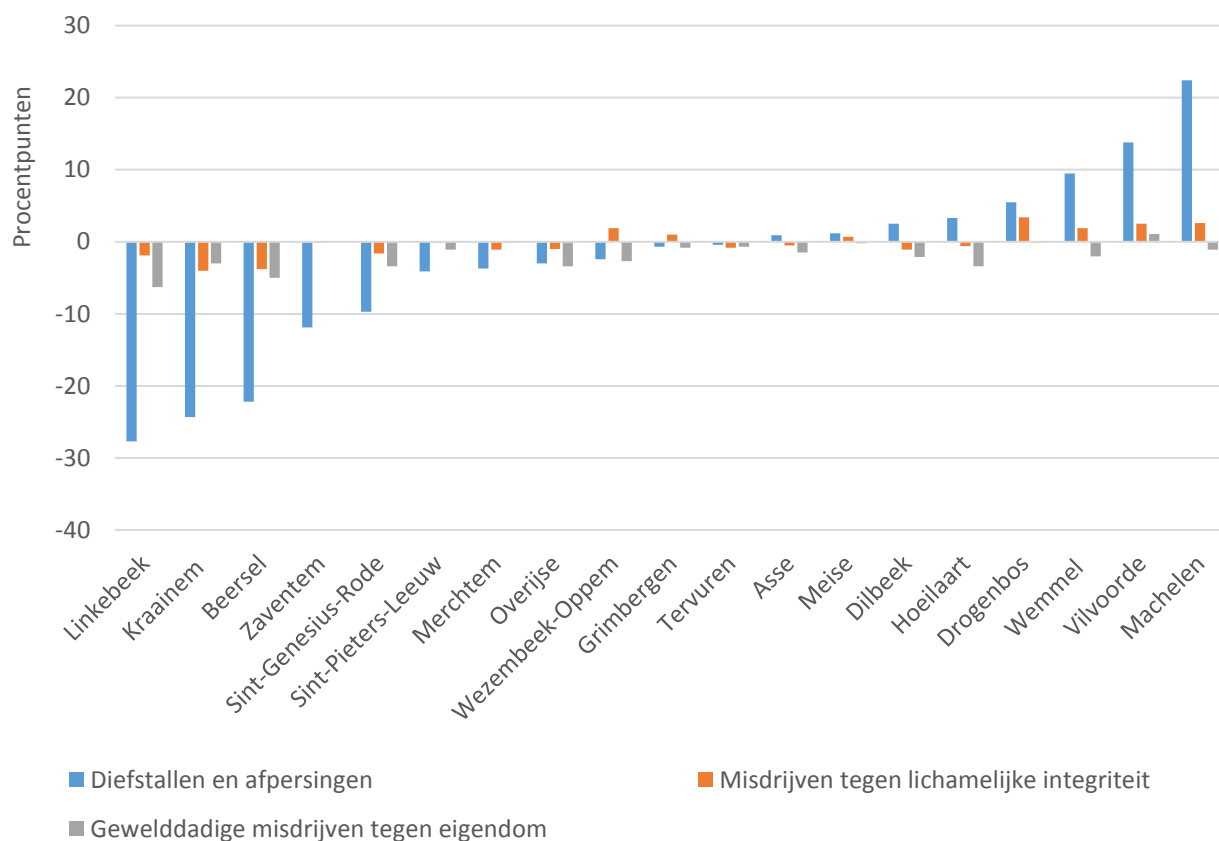

Bron: Directie van de operationele politionele informatie, bewerking SVR.

Ten opzichte van 2005 zijn de criminaliteitscijfers in de Vlaamse Rand gemiddeld afgenomen. Ook hier zien we grote verschillen tussen de gemeenten onderling. Uit figuur 34 blijkt dat de grootste

daling geregistreerd werd bij de diefstallen en afpersingen. In Linkebeek, Kraainem en Beersel zijn deze met meer dan 20 procentpunten afgenomen. Ook de misdrijven tegen lichamelijke integriteit en gewelddadige misdrijven tegen eigendom zijn er afgenomen. In Wemmel, Vilvoorde en Machelen daarentegen zijn de criminaliteitscijfers toegenomen met een opvallende toename van het aantal diefstallen en afpersingen in Machelen met 22,4 procentpunten.

Figuur 34 Evolutie criminaliteitscijfers, 2005-2015, in procentpunten

Bron: Directie van de operationele politionele informatie, bewerking SVR.

11. BESTUURSKRACHT

De bestuurskracht is de verhouding tussen de middelen waarover de gemeenten beschikken in verhouding tot de taken waarvoor ze staan. Hier bespreken we eerst de middelenzijde, gevolgd door de uitgaven en de financiële schuld van de gemeenten en OCMW's.

De Vlaamse Rand ontving in 2015 gemiddeld 1.481 euro per inwoner aan **exploitatie-ontvangsten** en 160 euro per inwoner aan **investeringsontvangsten**. Zowel de exploitatie- als de investeringsontvangsten liggen lager dan het gemiddelde voor het Vlaamse Gewest (1.614 euro en 201 euro). Vooral voor de investeringsontvangsten zitten er grote verschillen tussen de gemeenten en fluctueren de cijfers jaar op jaar.

Gemeenten zijn autonoom om naast de overdrachten vanuit het Vlaamse Gewest andere ontvangsten te innen. De bekendste ontvangsten in die categorie zijn de **aanvullende personenbelasting (APB)** en de **opcentiemen op de onroerende voorheffing (OOV)**. De aanslagvoet voor de aanvullende personenbelasting bedraagt in 2017 gemiddeld 6,8% in de Vlaamse Rand. Dit is lager dan het Vlaamse gemiddelde (7,2%). Dit hangt samen met het gemiddeld hogere inkomstenniveau in de Vlaamse Rand en de daaraan verbonden hogere opbrengst van 1% aanvullende personenbelasting. Op die manier kunnen de gemeenten in de Vlaamse Rand hun belastingtarieven lager houden om dezelfde opbrengsten te genereren. In de Rand bedraagt de APB-opbrengst in 2015 329 euro per inwoner in vergelijking met 290 euro voor het Vlaamse Gewest, ondanks de lagere tarieven in de Rand. De aanslagvoeten in de gemeenten van de Vlaamse Rand schommelen in 2017 tussen 8,2% (Meise) en 5,0% (Machelen en Zaventem). Door de hogere waarde van het vastgoed in de Vlaamse Rand ligt de opbrengst van opcentiemen per inwoner (393 euro) eveneens hoger dan het gemiddelde van het Vlaamse Gewest (358 euro). De gemeenten van de Vlaamse Rand moeten aldus minder hoge opcentiemen heffen om eenzelfde bedrag aan inkomsten te kunnen innen als het Vlaamse Gewest. De aanslagvoet in de Rand (1.072 opcentiemen) ligt ook lager dan in het Vlaamse Gewest (1.391).

Langs de uitgavenzijde stellen we vast dat de **exploitatie-uitgaven** in de Vlaamse Rand (1.226 euro per inwoner) in 2015 lager liggen dan het Vlaamse gemiddelde (1.317 euro per inwoner). Ook de **investeringsuitgaven** (203 euro per inwoner) liggen in de Rand lager dan het Vlaamse gemiddelde (280 euro per inwoner).

Het verschil tussen ontvangsten en uitgaven (zowel exploitatie-, investerings- als andere verrichtingen) resulteert in een **begrotingssaldo van het boekjaar**. Het begrotingssaldo geeft zo een beeld van de netto-kasstroom van de gemeente in een gegeven boekjaar. Voor de Vlaamse Rand is dit begrotingssaldo in 2015 met 185 euro per inwoner positiever dan voor het Vlaamse Gewest als geheel (162 euro per inwoner). Achter deze gemiddelde cijfers gaan zeer grote verschillen schuil. In de Vlaamse Rand hebben 2 gemeenten (Hoeilaart en Wezembeek-Oppem) een negatief begrotingssaldo in 2015. Aan het andere uiterste situeren zich Zaventem en Overijse (elk met een saldo van meer dan 400 euro per inwoner).

De **autofinancieringsmarge (AFM)** is het verschil van het exploitatiesaldo (exploitatie-ontvangsten – exploitatie-uitgaven) en de netto periodieke leningsuitgaven van aflossingen en interesten. Anders gezegd: het geeft weer in welke mate de dagelijkse werking (exploitatiesaldo) in staat is de leningslasten te dragen. Hoe groter dit cijfer, hoe meer extra uitgaven kunnen worden gedaan zonder extra leningen en zonder aan de bestaande lopende verrichtingen te hoeven raken. Hier doet de Vlaamse Rand het in 2015 minder goed dan het Vlaamse Gewest als geheel. De AFM bedraagt respectievelijk 152 euro en 195 euro per inwoner.

De **financiële schuld per inwoner** ligt in 2015 in de Vlaamse Rand (1.150 euro per inwoner) iets lager dan in het Vlaamse Gewest (1.170 euro per inwoner). Er bestaan echter grote verschillen tussen gemeenten. Gemeenten met een lage schuld (<1.000 euro per inwoner) liggen aan de oost- en zuidwestkant van de Rand, maar ook Vilvoorde heeft een lage schuld per inwoner. Uitschieter aan de hoge kant is Tervuren met meer dan 2.000 euro schuld per inwoner.

De gemeenten moeten ook de **schulden van het OCMW** aanzuiveren. De schuld van de OCMW's in de Vlaamse Rand is in 2015 relatief laag (272 euro per inwoner) in vergelijking met het Vlaamse gemiddelde (344 euro per inwoner). Binnen de Rand hebben de OCMW's van Merchtem, Hoeilaart en Sint-Genesius-Rode de hoogste OCMW-schuld.

BIJLAGE 1 Kerngetallen per gemeente

In de volgende tabel worden enkele kernindicatoren samengebracht. In het beige worden de gemeenten met de hoogste cijfers aangeduid. In het roze de gemeenten met de laagste cijfers.

Merchtem en **Meise**, twee gemeenten in het noorden van de Vlaamse Rand, hebben een open karakter: ze zijn niet zo dicht bewoond en bebouwd. Hun demografisch profiel verschilt echter. In Meise is het inwonersaantal in 2015 nauwelijks gestegen terwijl Merchtem een gemiddelde bevolkingsaan groei kent. Beide gemeenten hebben nochtans een vergelijkbaar migratiesaldo. Binnen de Vlaamse Rand bezitten zij de laagste aandelen van personen met een niet-Belgische nationaliteit in hun bevolking. Beide gemeenten zijn welvarende regio's binnen de Vlaamse Rand waarbij Meise nog iets sterkere cijfers aan de dag legt dan Merchtem. Zo vinden we er hoge gemiddelde prijzen voor woonhuizen, hoge gemiddelde inkomens, hoge werkzaamheidsgraden en lage werkloosheidsgraden en lage kans-armoede indices.

Grimbergen en **Wemmel** vormen een overgangsgebied tussen het semi-landelijke karakter van Merchtem en Meise enerzijds en het industriële karakter van de economische polen van Vilvoorde, Machelen en Zaventem anderzijds.

Vilvoorde, Machelen en **Zaventem** worden voornamelijk gekenmerkt door de aanwezigheid van heel wat economische activiteiten. Een aanzienlijk deel van de bebouwde ruimte is er bestemd voor economische activiteiten. Ondanks de aanwezige economische activiteiten kampen de 3 gemeenten met hoge werkloosheidsgraden en hoge kansarmoedecijfers. De gemeenten kennen een zeer grote bevolkingsgroei en Machelen kent daarboven ook nog een zeer groot migratiesaldo. De vastgoedcijfers liggen er aan de lage kant.

Kraainem en **Wezembeek-Oppe m** zijn faciliteitengemeenten met een hoge bebouwingsgraad in het oosten van de Vlaamse Rand. Beide kennen een hoge bevolkingsdichtheid en een hoog aandeel van personen met een niet-Belgische nationaliteit. Ondanks de lage werkzaamheidsgraden ligt het gemiddelde inkomen per aangifte er heel hoog.

Tervuren, Overijse, Hoeilaart, Sint-Genesius-Rode en **Beersel** zijn grote, relatief onbebouwde gemeenten in het zuiden van de Vlaamse Rand. De bevolkingsdichtheid is er relatief laag net zoals de bevolkingsgroei. Het migratiesaldo ligt iets hoger in Sint-Genesius-Rode en Hoeilaart. De werkloosheidsgraden zijn er gemiddeld, net zoals de werkzaamheidsgraden. Het gemiddelde

inkomen ligt in de meeste gemeenten aan de hoge kant. De aanwezigheid van eurocraten in deze gemeenten uit zich in een hoger aandeel van personen met een niet-Belgische nationaliteit.

Linkebeek en **Drogenbos** zijn kleine, dichtbewoonde en bevolkte faciliteitengemeenten die ondanks hun nabijheid tot elkaar een verschillend profiel hebben. Linkebeek is de enige gemeente in de Vlaamse Rand met een negatieve bevolkingsgroei. De gemeente kent in 2015 de sterkste nettogroei van ondernemingen. Drogenbos kent naast de grote bevolkingsdichtheid het grootste migratiesaldo in de Vlaamse Rand, hoge vastgoedprijzen en een hoge werkloosheidsgraad.

Asse, **Dilbeek** en **Sint-Pieters-Leeuw** zijn eveneens gemeenten die niet zo dichtbebouwd zijn. Vooral Asse en Sint-Pieters-Leeuw kennen een iets hogere bevolkingsgroei. Dilbeek kent een lagere bevolkingsgroei maar heeft een beduidend hogere bevolkingsdichtheid dan de overige twee gemeenten. De kansarmoede-index ligt er iets hoger dan gemiddeld ondanks de hogere werkzaamheidsgraden.

Indicator	Bevolkingsgroei (in %)	Bevolkingsdichtheid (inw/km ²)	Aandeel personen niet- Belgische nationaliteit (in %)	Migratiesaldo (per 1.000 inwoners)		Nettogroei ondernemingen (in %)	Werkzaamheids- graad (in %)	Werkloosheids- graad (in %)
Periode	2006-2016	2016	2016	2015		2015	2015	2016
Drogenbos	10,2	2 157	20,7	26,2		3,0	69,5	9,1
Kraainem	4,3	2 362	31,1	-0,8		3,6	55,9	7,9
Linkebeek	-0,1	1 145	14,4	3,8		5,8	67,6	7,7
Sint-Genesius-Rode	1,4	798	18,0	9,4		1,2	67,0	6,4
Wemmel	8,7	1 837	13,9	20,4		1,2	71,2	8,5
Wezembeek-Oppem	4,4	2 067	24,3	1,6		4,0	59,7	7,8
Asse	11,0	653	10,7	7,5		1,5	73,2	7,4
Beersel	5,6	825	10,5	4,2		0,5	73,3	5,7
Dilbeek	5,2	1 007	9,0	6,3		3,9	73,0	6,9
Grimbergen	8,2	952	10,2	5,2		3,4	72,8	7,4
Hoeilaart	8,3	534	17,0	10,0		2,4	70,1	5,4
Machelen	18,1	1 273	13,4	20,1		1,9	69,3	10,1
Meise	1,5	538	6,5	7,3		1,7	73,8	5,5
Merchtem	8,4	438	5,0	7,7		1,0	76,3	5,0
Overijse	3,7	562	19,3	8,1		1,2	68,8	5,6
Sint-Pieters-Leeuw	8,6	830	14,1	4,3		2,3	71,7	7,5
Tervuren	4,5	655	26,0	4,7		2,5	64,8	5,3
Vilvoorde	15,3	2 003	14,4	8,8		1,9	70,7	10,3
Zaventem	15,3	1 196	21,7	4,8		2,7	66,1	8,1
Vlaamse Rand	8,1	882	14,8	7,3		2,4	70,0	
Vlaams Gewest	6,6	479	8,1	4,7		2,5	72,0	7,5

Indicator	Gemiddeld inkomen per aangifte (in €)	Kansarmoede-index (in %)		Bebouwde oppervlakte (in %)	Gemiddelde prijs woonhuis (in €)	Financiële schuld per inwoner (in €)
Periode	2014	2015		2016	2016	2015
Drogenbos	29 324	8,8		53,9	316 976	0
Kraainem	46 539	1,9		47,2	254 159	852
Linkebeek	37 059	2,6		31,0	296 163	1 108
Sint-Genesius-Rode	48 902	1,4		33,5	264 864	224
Wemmel	38 504	12,2		39,9	317 112	1 201
Wezembeek-Oppem	45 036	3,4		48,3	383 653	704
Asse	35 938	9,7		22,6	254 260	1 872
Beersel	39 264	5,5		31,1	249 843	557
Dilbeek	37 992	8,0		29,8	270 472	815
Grimbergen	37 783	5,0		24,5	287 661	1 267
Hoeilaart	42 810	1,2		23,3	299 378	1 851
Machelen	31 452	14,1		32,4	249 675	1 408
Meise	40 896	1,0		21,1	315 193	1 734
Merchtem	37 171	4,9		20,8	296 163	1 348
Overijse	44 859	1,0		33,2	259 263	1 393
Sint-Pieters-Leeuw	32 811	8,0		22,7	242 706	786
Tervuren	45 255	1,4		22,2	254 260	2 154
Vilvoorde	32 624	14,0		38,3	257 614	848
Zaventem	36 183	15,1		32,1	289 166	1 319
Vlaamse Rand	38 280	7,7		27,9	281 323	1150
Vlaams Gewest	33 519	12,1		19,1	228 589	1170

